

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 992.

CHICAGO, ILL., 16. SEPTEMBRA (SEPTEMBER 16), 1926.

LETO—VOL. XXI.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

NEMČIJA PO DVANAJSTIH LETIH.

Nemčija "Hunov" je bila od vstopa Zedinjenih držav v vojno pa do premirja l. 1918 popolnoma izločena iz družbe "civiliziranih" držav. L. 1914, ko je vstopila v vojni metež, je bila velesila. Bila je militaristično, industrialno in tudi uradniško najperfektnije organizirana država na svetu. Dasi je imela proti sebi razun Avstro-Ogrske, ki ji je bila v vojni zaveznica, vse velike države na svetu in mnogo manjših, je prva leta vojne vzlic temu zmagovala; šele ko so zavezniške države napele svoje zadnje moči in so jim priskočile na pomoč Zedinjene države, se je vojna sreča Nemčija zaobrnila. Kajzerizmu in nemškemu militarizmu je napočil konec.

Ves svet je bil pital s propagando o barbarizmu Nemcev. In res so bili barbariski v vojni, ker je vojna sama na sebi barbarizem. Toda tudi vojaki zavezniških držav niso božali svojih "sovražnikov". Propaganda proti Nemčiji in Nemcem je dosegla svoj namen: ko je bilo premirje podpisano, se je Nemčija znašla v morju sovraštva, ki jo je obdajalo od vseh strani. Wilsonove točke so obledele takoj ob premirju in so ostale bledikave ves čas. Clemenceau je imel na versailleski konferenci glavno besedo. Nemški zastopniki so bili pripuščeni na konferenco šele ko so se zavezniki med seboj že sporazumeli, in sprejeli so jih, kakor se sprejemajo zločinci. "Podpišite," se je glasil ukaz, in Nemcem ni preostajalo drugega kakor podpisati. Potem so jo davili. Posebno trdo jo je držala za vrat Francija, tako trdo, da je pričela tudi Francija čutiti bolečine, v katerih se je zvijala Nemčija. Nemškemu ljudstvu so naložili ogromno breme vojne odškodnine. Pred premirjem in nekaj časa na mirovnih pogajanjah so zavezniški juristi zahtevali, da se pokliče pred posebno mednarodno sodišče kajzerja in njegove sinove, generale in druge vodilne Nemce, ki so "povzročili" vojno. Ali mesece po sprejetju mirovne pogodbe so molče odstopili od te zahteve, in kajzerju ter drugim nemškim militarističnim močtem se ni zgodilo nič žalega. Militaristi in državniki zavezniških vlad so namreč drug drugemu šepetaje priznali, da Nemčija ni bila edina povzročiteljica vojne, in če bi pozvali kaj-

zerja pred mednarodni sodni tribunal, bi te resnice ne bilo mogoče utajiti.

Nemčija je zagazila v gospodarsko krizo, ki se je v raznih oblikah nadaljevala skozi več let. Ljudstvo je trpelo pomankanje in garalo za vojno odškodnino. Stotisoči so bili ob vse kar so imeli. Tedaj so v Londonu in na newyorškem Wall Streetu polagoma spoznali, da davljenje Nemčije davi vso Evropo. To so povedali Franciji, ki je bila radi tega jako užaljena. Ali tudi sama je morala priznati, da večno lasanje ni dobro in da ni prijetno ležati poleg razmrcvarjenega telesa. Politično življenje Francije je vsled tega dobilo novo smer. Stranke desnice, ki prisegajo na imperialističen program in jim je sovraštvo do Nemčije glavni evangelij, so prišle iz volilnih bojev oslABLJENE, vlado pa so prevzele stranke leve, ki so si dale nalogo ustvariti med Francijo in Nemčijo bolj prijateljske odnose. Naloga ni bila lahka, a je bila potrebna.

Pred dobrim letom so vodilni zavezniški državniki sklenili, da je čas pozvati Nemčijo na pristop v ligo narodov. Aranžirali so konferenco v Locarnu, v Švici, ki je s svojo pogodbo medsebojnega sporazuma med Francijo, Nemčijo, Belgijo, Anglijo in Italijo vzradostila svet. Ali kakor vse pogodbe med kapitalističnimi vladami, je imela tudi ta svoje pege. Za hrbti so bile intrige, ki so prišle na dan tedaj ko je imela biti Nemčija sprejeta v ligo narodov in dobiti stalno mesto v liginem vrhovnem svetu. Vsled nesporazuma med državami ki tvorijo vodstvo liginega vrhovnega sveta, Nemčija tedaj ni bila sprejeta, in "locarnski mirovni duh" je bil le še medla lučka.

V začetku septembra je društvo narodov zopet otvorilo svoje redno zborovanje. Od zadnjega do tega so se države nekako sporazumele da Nemčijo morajo sprejeti, ne morejo pa ugoditi vsem tistim državam, ki so zahtevale, da se jim istotako da stalen sedež v liginem vrhovnem svetu. Bile so to Španija, Brazilija in Poljska. Prve dve sta vsled tega odstopile od lige, a Poljska se je udala, ker so ji obljubili napol trajno mesto v vrhovnem svetu.

Dne 8. septembra je bila Nemčija soglasno

sprejeta v ligo narodov, in kot poročajo iz Geneve, Švica, kjer se zborovanje vrši, je vladalo med prisotnimi velikansko navdušenje. Drugi dan so zastopniki nemške republike prišli na zbor. Na kolodvoru in po ulicah so jih pozdravljale velike množice ljudstva.

Predsednik sedanjega liginega zborovanja jugoslovanski zunanji minister Momčilo Ninčič je prvi pozdravil vstop Nemčije v ligo narodov. Reporterji poročajo, da je bil vidno ginjen, ko je to storil. Ni še toliko let, ko je nemška armada pogazila Srbijo s pomočjo avstrijskih, turških in bolgarskih čet, jo okupirala in jo določila za svojo novo državo na Balkanu. Še danes mislijo Srbi s sovraštvom na vse, ki so takrat pomagali uničevati njihovo domovino. A bil je Srb, ki je prvi pozdravil državo "Hunov" v ligi narodov in slavil njeno visoko civilizacijo, njene vrline in njeno veličino.

Drugi, ki je baje govoril kakor še nikdar v svojem življenju, dasi je eden najboljših oratorjev v Evropi, je bil francoski zunanji minister Aristide Briand. Pozdravil je Nemčijo v ligi kot državo, s katero hoče Francija živeti v prijateljstvu, kot državo, ki bo v ligi delala za svetovni mir. Dotaknil se je težkih vojnih časov, ker so še preblizu, da se jim bi kdo mogel izogniti. A naglašal je venomer, da je v interesu Francije in Nemčije da sta v prijateljskih stikih, in da kooperirati druga z drugo.

Odgovarjal je enako navdušeno nemški zunanji minister Gustav Stressemann, ki je prečital svetu dolg govor z najglobokejšimi občutki. Ovacija je sledila ovaciji, in tako je bilo končno zadnje dejanje sprejemanja Nemčije v ligo.

V vrhovnem svetu lige narodov ima trajen sedež. Njen zastopnik je v njemu enakopraven z zastopniki Francije, Anglije, Japonske in Italije. Od premirja pa do preteklega leta so z njo postopali kot z manjvredno, poraženo, inferiorno državo. Ni moglo vedno tako biti, kajti Nemčija je država kulture, država industrializma in brezprimerne energije. Vojna jo ni ugonobila, kajti vzlic temu da je bila poražena, da so ji zavezniki uničili mnogo industrije, vso vojno in domačega vso trgovsko mornarico, ji odvzeli vse kolonije, bogate železne rudnike in premogovnike v Alzaciji-Loreni in v Šleziji, ji okupirali porenske in porurske pokrajine, dali pod upravo Francije bogato premogovno okrožje Sarr, je Nemčija zacelila svoje rane, premagala krize, in si izklesala pot v družbo narodov s svojimi močmi. Pokazalo se je, da je mrcvarjenje Nemčije ob enem mrcvarjenje vsega gospodarskega življenja v Evropi. Zato so bile bivše zavezniške države v lastnem interesu prisiljene pozvati Nemčijo v svojo ligo narodov in jo priznati za enakopravno državo. To so spremembe, ki jih je doživela Nemčija v teku nekaj let.

Še dve veliki državi sta izven lige narodov: sovjetska Rusija in Zedinjene države. Slednje

so neuradno itak že v ligi, četudi ameriško ljudstvo misli drugače. Rusija je še izolirana, toda niti od daleč tako kakor je bila pred štirimi leti. In kakor so bile posebno evropske države prisiljene pridobiti Nemčijo za ligo in v ligo, tako bodo prisiljene pridobiti tudi Rusijo. In čim prej to store, toliko bolje za Evropo, svetovni mir in ligo, iz katere se bo nekoč morda res razvilo društvo narodov; ako ne, bo pa na razvalinah te nastalo pravo društvo narodov, katere mu gladi pot ekonomski razvoj s pomočjo socialističnega gibanja.

Mussolini zopet napaden.

Italijanski diktator Benito Mussolini je bil dne 11. septembra vtretjič v nevarnosti za svoje življenje, od kar se je proglasil za odrešenika Italije. Neki mlad fand, baje anarhist, Italijan, ki je živel precej časa v Marseillesu, Francija, je vrgel proti avtomobilu v katerem se je peljal Mussolini bombo. Ker pa je Mussolinijev šofer naglo vozil, se je razpočila par korakov za avtomobilom. Več ljudi je baje nevarno poškodovanih. Mussolini in njegov šofer sta po poku vsled strahu še hitreje vozila proti vladni palači.

Iz poročil bi bilo sklepati, da je bil to prvi resen poskus ubiti italijanskega diktatorja. Pred meseci je nanj streljala neka angleška aristokratinja, kateri se je baje "zmešalo". Krogla ki jo je spustila iz svoje pištole, je oprasnila Mussolinijev nos. "To ni nič," je baje dejal, "saj sem navajen biti ranjen." Pravijo, da je bil v vojni 97-krat ranjen, kar je zelo poviševalno za nadpatriota kakršen je Benito. Ob priliki zadnje obletnice "slavne italijanske zmage nad avstro-ogrsko armado" so Mussolinijevi agentje "odkrili" novo zaroto, katere namen je bil na dan slavnosti ubiti Mussolinija. Atentatorja so prijeli ravno v hipu ko je mislili iz nekega okna sprožiti puško. Vzlic senzacionalnim naslovom o odkritju "velike zarote" je svet takrat takoj videl, da so si vso tisto stvar izmislili Mussolinijevi agentje, da ga s tako reklamo še bolj priljubijo javnosti. Ves atentat je bil, kakor bi rekli po angleško, "frame-up". Bolj resen je bil seveda atentat, ki ga je izvršila omenjena Angležinja.

Kadar pa začno frčati za kom bombe, je stvar že bolj nevarna, in Mussolini je sedaj prvič spoznal krvavo resnico, da sila rodi proti silo — da kdor se z mečem bojuje bo z mečem pokončan.

Geno Lucetti se piše atentator, ki je prošlo soboto čakal priložnosti vreči bombo v Mussolinijev avtomobil. Prvi dan so poročali, da je atentator star šele 18 let, a poznejša preiskava je dognala, da je osem let starejši. Po prepričanju, poročajo, je anarhist. Preiskava je baje tudi dognala, da so v ta atentat zapleteni števil-

ni drugi anarhisti v Italiji in inozemstvu. Zato so oblasti takoj podvzele "potrebne korake", katere z malo manj lepo besedo označujemo "progone". Oficielna Italija se zelo togoti nad Francijo, kar je slabo za "locarnski pomirjevalni duh". Italija namreč dolži Francijo, da je dala zavetje Italijanom, ki so vsled preganjanj odšli v inozemstvo, večinoma v Francijo. Posrečilo se jim je izbegniti nožem in ječam v "domovini", in umevno je, da v Parizu in drugod kjer se nahajajo ne oznanjajo Mussolinijeve slave.

Francosko časopisje je takoj odgovorilo, da Francija ni vprašala Italijo naj ji pošlje ljudi katerih tam ne marajo, toda ker je Francija od nekdanj gostoljubna, ne izganja političnih pregnancev, ako se ravna po francoskih postavah. "Čemu naj bo Francija odgovorna za atentat, ki ga je poskušal izvršiti Italijan nad Italijanom v Italiji?" vprašuje ogorčeno Francija. Nato pojasnuje, da se je nekoč dogodilo da je Italijan umoril francoskega predsednika, a Francija ni zvrnila zločina na Italijo.

Mussolini je prišel na vlado s silo. Socialističnega voditelja Matteottija se je iznebil s silo. Unitarsko socialistično stranko je razpustil s silo. Glasila te stranke je ustavil s silo. Delavske ustanove je razbijal s silo. Njegovi ljudje so morili, terorizirali, mučili, plenili, rušili. Vseh teh metod se še vedno drže. Samokresi, karabinke, meči, noži in dinamit so sredstva, katerih se poslužuje fašistična organizirana in neorganizirana svojat v Italiji v borbi proti nasprotnikom fašizma.

In Mussolini se še zgraža, ako ga hoče kdo vreči z vlade na enak način kakor je on prišel na vlado — s pomočjo nasilja in zavrtnosti.

Nismo pristaši atentatov in jih ne propagiramo. Razumemo pa resnico, da se je svet že od nekdanj skušal iznebiti tiranov z atentati. Tudi če se jih na ta način nikoli ni znebil, jih je ubijal, in zgodovina nam nudi naštet primer. Marsikak ruski carski državnik je padel, in nemalokrat je bil ta ali oni car v enaki nevarnosti kakor zadnjo soboto Mussolini. A carizma atentati niso odpravili. Nasilne akcije so le dokaz, da nekje vre, da ni vse tako zadovoljno kot pravijo diktatorji, in pa, da pride gotovo čas, ko se bo morala vladajoča diktatura posloviti od vlade.

Anarhist, ki je vrgel bombo proti Mussoliniju, bo najbrž usmrčen, četudi Italija nima smrtno kazni. Če ga ne ubijejo kakor jih ubijajo v tistih "civiliziranih" deželah ki imajo smrtno kazen, ga bodo ubili z mučenjem. Življenje diktatorjev kakršen je Benito Mussolini pa zato ne bodo nič bolj varna.

Agitirajte za razširjenje naših listov kot so "Proletarec", "New Leader" in "American Appeal"!

Narodnostne manjšine v borbi za svoje jezikovne in politične pravice.

Koncem avgusta, istočasno z ligo narodov so v Ženevi, Švica, zborovali zastopniki narodnostnih manjšin, katere so se organizirale v borbi za jezikovne in politične pravice. To je drugi zbor narodnostnih manjšin po versalski in drugih "mirovnih" pogodbah, ki so bile sklenjene po vojni. Predsedoval mu je slovenski poslanec v italijanskem parlamentu (parlament je v današnji Italiji farsa) dr. Josip Wilfan. Zanimivo je, da je Jugoslovan predsedoval zboru lige narodov in zboru narodnostnih manjšin. Slednjega se je udeležilo nad sedemdeset delegatov, ki so zastopali 38 narodnostnih manjšin v 13 državah. Zastopani so bili Slovenci v Italiji, poljske narodnostne manjšine, nemške manjšine, Židje in sploh vse važnejše narodnostne manjšine.

Vsi govorniki so apelirali na ligo narodov za protekcijo, in večinoma vsi so jo kritizirali, ker tako malo, oziroma nič ne stori v obrambo zatiranih narodov. Najboljše razpoloženje je vladalo med Nemci, ki so bili v Ženevi večinoma kot opazovalci. Sedaj, ko je Nemčija sprejeta v ligo, upajo, da se bo njenemu velikemu vplivu posrečilo varovati nemške manjšine v vseh deželah, v katerih sedaj nimajo vseh jezikovnih in drugih pravic ki jih zahtevajo.

Ukrajinci, Belorusi in Litvinci iz Poljske so zboru prisostvovali le kot opazovalci. Zveza narodnostnih manjšin namreč priznava sedanje meje držav, ker bi drugače odprto sploh ne mogla in ne smela obstojati. Njeni predstavniki bi bili preganjani kot veleizdajalci, zato se ji je zdelo potrebno priznati obstoječe meje. Zastopniki omenjenih narodnostnih manjšin v Poljski pa ne priznajo obstoječih mej, ali ker žele v boju za jezikovne pravice vseeno sodelovati, prihajajo na take zборе kot "opazovalci".

Vse te borbe dokazujejo, da je do "samoodločevanja narodov o svojih usodah" še dolga pot. Najbližji izhod je socializem, a ker so narodi še zelo pod šovinističnimi vplivi, ne marajo videti edine praktične rešitve. A polagoma prihaja med ljudstva spoznanje tudi v stvareh, ki imajo opravka z jezikovnimi vprašanji.

NAŠ CENIK KNJIG.

V tej številki je priobčen cenik knjig, ki jih ima v zalogi "Proletarec". Pričenja se na drugi strani platnic, se nadaljuje na 16. strani in konča na 3. strani platnic. Preglejte ga, in naročite si knjig, ki vam ugajajo. S tem pomagajte svojemu znanju, slovenski književnosti in listu od katerega naročate knjige.

“Delavska Slovenija” prenehala izhajati.

Komaj je pričela živeti, komaj je pričela s svojim “odrešeniškim” delom, in že je ni več.

Preminula je dne 9. septembra. Teden pred tem je še enkrat težko vzdihnila, in potem je nehala dihati. Chas. Novaku, S. Ziniču in bivšemu lastniku “Slovenije F. X. Veraniču naše sožalje. Upamo, da bodo junaško prestali težko izgubo.

L. 1920 so hrvatski komunisti, katerim sta tedaj načeljevala Teodor Cvetkov in Geo. Kutuzović, dobila od svoje “komunistične” sekcije nalog, da naj poskušata dobiti slovenskega urednika, ki bi urejeval nov slovenski komunistični list, ki so ga sklenili ustanoviti.

Tudi drugi vodilni hrvatski komunisti takratnega časa so ga iskali. Vprašali so med drugimi tudi Frank Petriča, ki je bil tedaj tajnik JSZ., in on se jim je začudil, kako morejo biti tako prostaški. Ves čas so ga napadali, a bili bi mu pripravljene položiti na glavo “deviški” venec, samo ako bi hotel prevajati hrvatske članske v slovenščino za slovenski “kom.” list. Pisali so tudi Ivanu Moleku. Ne vemo, kaj jim je odgovoril, vemo pa, da “uredništva” ni prevzel. Tudi pozneje, ko so že dobili “D.S.”, so iskali moči med “socialpatrijoti”. Vprašali so pismeno Joško Ovna, ako sprejme upravništvo “D.S.” Ostal je rajše socialist in delal naprej v svojem krojaškem poklicu.

“Slovenija” je pričela izhajati kot tednik l. 1914. Bila je “nestrankarsko” glasilo, kar pomeni, da je Mr. Veranič priobčil vse, ako mu je neslo. Lista se je naveličal, zato se je zelo razveselil, ko je izvedel, da nameravajo hrvatski “komunisti” ustanoviti slovenski “delavski” list. S. Zinič, sedanji glavar “Radnika”, je mnogo konferiral z njim in letal v Chicago dopovedovati “komunističnemu” odboru, da ima priliko kupiti “dobro idoč in razširjen slovenski list”. Prepričeval jih je toliko časa, da je dobil na svojo stran večino odbora. Teodor Cvetkov, katelega so takrat že izrivali iz komunističnega vodstva, je protestiral, ugovarjal in dokazoval, da noben jugoslovanski list ni vreden tri tisoč dolarjev, “Slovenija” pa še najmanj. Posledica je bila, da se je Zinič nad Cvetkovom maščeval ter ga popolnoma podredil svoji kontroli. Ker Cvetkov take kontrole ni mogel prenašati, je odstopil od uredništva hrvatskega komunističnega glasila in potem iz komunistične stranke.

“Slovenija” je prišla v last hrvatske komunistične sekcije za ceno \$3,000 decembra 1921. Urejeval jo je Frank Novak, ki je bil tudi preje njen urednik. Imenu “Slovenija” so dodali še “Delavska”, in tako so ameriški Slovenci dobili “prvi in edini slovenski delavski list v Ameriki”. Sedaj je prenehal, in za proletariat nastanejo težki dnevi . . .

Naloga “Delavske Slovenije” je bila, prva,

edina in glavna: Boj “Proletarcu” in Jugoslovanski socialistični zvezi. Ko je razglasila svoj “edino zveličavni nauk”, je imela sentiment “mase” na svoji strani. Več sto hrvatskih agitatorjev je pripovedovalo po naselbinah, da se je rodil nov mesija v obliki lista “D.S.”; Judež “Proletarec” pa je prenehal, če še ni, pa vsak čas preneha. Naročite torej “D.S.” Delavci, ki so dobre duše in se jim dopade če kdo “ostro” zabavlja, so jo naročali in zahtevali od “Proletarca”, da se — “poda”. Frank Novak je pisal kolikor je največ mogel po navodilih iz “Radnikove” pisarne, ali svojim “predstojnikom” ni nikoli dodobra ustregel. “Preveč si mehak, premalo razkrivaš,” so mu rekli. Nato so pisali S. Ziniču, ki je bil na “obisku” v starem kraju, naj kaj poišče, kar bo sposobno za “D.S.” S. Zinič, ki je “navaden” radnik, je prepotoval vso Jugoslavijo in “obiskal” tudi nekatere druge dežele v Evropi. Na tem pohajkovanju je naletel na fanta, s katerim se je seznanil (on že ve po kakšnem naključju), ga dobro preštudiral, se uveril ako “zna slovensko”, ga potapljal po rami, in mu rekel: Takega rabimo pri “D. S.” Svojim tovarišem v Ameriki je naznanil: “Dobil sem za urednika k “D.S.” mladega borca na Dunaju, ki se piše Bartulović. Pošljem vam ga kakor hitro mogoče.” In tako je borec Bartulović prišel v Ameriko. Posvetovali so se zaradi imena. “Sedanji urednik ‘D.S.’ je Frank Novak, in da ne bo preveč sumničenja, je najboljšje, da vzameš njegovo ime.” Tako je Bartulović postal Frank C. Novak. Ali stvari so se čudno “zmeštrale” in Frank C. Novak je odrezal ime Frank ter se vnaprej podpisoval s Charles Novak. Počasi se je utaboril ne samo v uradu “D.S.”, ampak tudi v hrvatski sekciji Workers’ Party, tako da mu je Zinič enega dne resno in na kratko dejal: Pazi! Ne stremi previsoko, da ne boš pregloboko padel. Charles je razumel in je pustil Ziniču vlogo “glavnega voditelja”. Zato se je toliko pridneje lotil Frank Novaka. Frank je udrihal po “socialpatrijotih” kolikor mu je pač dopuščala vest, med konvencijo SNPJ. in po konvenciji pa se je Chas. Novaku otvorjeno uprl. Frank Novak ni član SNPJ., a vendar se je protivil Chas. Novakovi (Bartulovičevi) taktiki, ki je stremila izročiti SNPJ. ali ziničevcem, ali pa povzročiti v nji krizo, da bi prišla pod kontrolo klerikalne-narodne-liberalne reakcije. Frank Novaka so vsled njegove velike “nelojalnosti” zaslišali pred posebnim odborom “komunističnih” prvakov v milwauškem mestu. Tožnik in kritik je bil Chas. Novak (Bartulović). Frank Novaka so obsodili zato, ker je dejal, da ne more zanikati zasluge socialistov v SNPJ., ker ve da jih imajo. Chas. Novak je v “Radniku” in “D.S.” uveljavil načelo: *Socialistom nikdar,*

nikoli, v nobenem slučaju nikakega priznanja, neglede ali imajo kakšne zasluge ali jih nimajo. Socialistom boj, boj, boj!

Frank Novak je izgubil igro, in "D.S." mu je bila odvzeta in preseljena v Chicago decembra 1925. Chas. Novak je postal absoluten boss "D.S." in jo v teku pol leta popolnoma "zapasel". Njen upravnik je razpošiljal okrog srečke, da bi ji napravil dohodke, ker jih na naročnini ni imela. "Odbor" je apeliral na druge narodnostne federacije naj ji priskočijo na pomoč, odzvala pa se je menda edino bolgarska, ki je dala \$50. Da so pokrili obveznosti tiskarni, so vzeli sredstva kjer so jih pač mogli, in "mednarodna radniška obrana" je bila tukaj tudi prizadeta. Nabirali so za politične jetnike, denar pa je porabila "D.S."

Chas. Novak je osem mesecev pred waukegansko konvencijo SNPJ. postal načelnik generalnega štaba "armade", katera se je krstila z imenom "progresivni blok". Zagotovil je svoje hrvatske drugove, da se obeta "D.S." in še marsikomu sijajna bodočnost, kajti socialpatriotje v SNPJ. so diskreditirani in bodo izgubili "kontrolno". Posrečilo se mu je pridobiti precej delegatov in pa "edino častno izjemo", kar je stalo SNPJ. veliko tisočakov, prvič ker se je konvencija vsled nepripravljenosti nekaterih mehkužnih in "dobrih" ter "nepriustranskih" odbornikov SNPJ. morala veliko baviti s "progresivnim" blokom namesto da bi reševala jednotine zadeve, in drugič, ker so isti odborniki igrali samo na "simpatije" delegacije, zato da bodo ponovno izvoljeni, namesto da bi nastopili kakor se za MOŽE spodobi. Chas. Novak se je po pravici norčeval iz takih "malenih ljudi", kakor jih je imenoval v svojem krožku. Mešetarji v SNPJ. so računali, da bo "D.S." dosegla po konvenciji, kar niso mogli oni doseči na konvenciji v Waukeganu.

Sada, eto, nema jo više!

Katoliška cerkev v Zedinjenih državah.

V Zedinjenih državah je 20,000,000 katoličanov ali dvakrat več kakor v Jugoslaviji. Katoliška cerkev v tej deželi vsemogočnega dolarja je najbogatejša na svetu in glavna finančna podpornica Vatikana. Katoliška cerkev v Zedinjenih državah ima štiri kardinale (Jugoslavija npr. niti enega, ker so Hrvatje in Slovenci prerevni), 16 nadškofov, 101 škofa, 18,000 posvetnih duhovnikov, 6,000 misijonskih cerkva, 120 semenišč in veliko število raznih zavodov. Premoženje katoliške cerkve v Zedinjenih državah je vredno mnogo sto milijonov dolarjev.

Katoliška cerkev v Zedinjenih državah je izmed vseh drugih cerkva v tej deželi najbogatejša, politično najboljšo organizirana in najbolj v službi privatnih interesov ter najbolj oddaljena od biblijskega krščanstva.

"List slovenskih delavcev v Ameriki" tudi "razkriva".

"Glas Naroda", ki se naziva za "list slovenskih delavcev v Ameriki", je bil dolgo let otvoreno na strani republikanske stranke in agital v uredniških člankih in "novicah" za najreakcionarnejše republikanske kandidate. Še danes je "Glas Naroda" zaznamovan za glasilo republikanske stranke; Frank Sakserjevi interesi iščejo zaslombe pri političarjih obeh strank v Ameriki in pri kapitalističnih besednikih v Jugoslaviji.

Frank Farrington, do nedavna predsednik U. M. W. v 12. distriktu, je istotako agitator republikanske stranke. Ribaril je med delavstvom z enakimi frazami kakor Sakserjevo šifkartaško glasilo, le s to razliko, da je Farrington navsezadnje vendarle poštenjši od šribarjev ki urejujejo "glasilo slovenskih delavcev", in da se je vsaj sem pa tam resnično boril za člane svoje unije.

"Glas Naroda" je v westmorelandski stavki premogarjev pomagal kompanijam dobavljati skebe, medtem ko so se Farringtoni vsaj takrat borili za unijo. "Glas Naroda" je dobil več tisoč dolarjev od kapitalističnih politikov kot pa bo Farrington za svoje izdajstvo od Peabody kompanije. Vzlic temu je ta šifkartaški list zavil oči proti nebu in priobčil pobožen članek kakršen spada v njegove prostituirane kolone. Naslov članku v "Glasu Naroda" z dne 3. septembra je, "Farrington ni ne prvi ne zadnji" in se glasi:

Frank Farrington je bil dolgo let predsednik illinoiskega okraja rudarske organizacije.

Bil je velik zagovornik delavskih pravic in odločen bojevnik za delavsko pravo.

Na leto je imel pet tisoč dolarjev plače.

Pred nedavnim je šel v Pariz in v Parizu je povedal nekemu časnikarskemu poročevalcu, da bo prevzel pri Peabody Coal Company službo, ki mu bo nesla petindvajset tisoč dolarjev na leto.

Pljunil je na svojo staro službo in obenem tudi na premogarje, katerim je baje očital, da imajo prevelike plače.

Pet dolarjev na dan, da bi jim popolnoma zadostovalo.

Farrington ni niti prvi niti zadnji, ki je izdal delavsko stvar.

Tudi slovensko delavsko gibanje tu in v starem kraju pokazuje par primerov.

Omenimo naj samo Anton Kristana, ki se je tako drl na delavskih shodih, da so ga včasih celo na Dunaj slišali, dandanes je pa milijonar, predsednik velike banke itd.

Tudi Etbin se je odpovedal delavski stvari, toda za dosti manjše groše kot Anton.

"Omenimo naj samo Anton Kristana", dostavlja "člankar", in potem razgali strmečemu svetu, da je A. K. predsednik banke — kakšen zločin! In predsednik celo velike banke! Groza

spreletava človeka! Pa tudi milijonar je. Nezaslišno!!!

"Tudi Etbin Kristan se je odpovedal delavski stvari" (torej se je samo odpovedal a prodal jo ni?), in uredniku "Glasa Naroda" je silno hudo.

Delavska stvar sijajno napreduje, kajti kdo si bi mislil, da bo v teh žalostnih časih povojne razoranosti dobila zagovornike celo med uredniki kakršni se zbirajo v Sakserjevi šifkartašnici in v topilnici svinca, v kateri se urejuje svobodomiselnih "Glas Svobode".

V prej citiranem članku so stvari, ki jih človek priproste pameti kakršne je npr. deležen pisec teh vrstic, težko pojmuje.

Ako je za Antona Kristana zločin biti predsednik zadružne banke, *zakaj ni zločin za lastnika "Glasa Naroda" biti ne le predsednik ampak tudi lastnik banke?*

Če je za socialista zločin kontrolirati imovino milijon dinarjev, *zakaj naj bi bilo za Sakserja poviševalno kontrolirati četrt milijona dolarjev, ki jih je izprešal iz delavcev?*

Preveč si pil, Trček, pa te je potrkalo. Pozabiš na logiko in na vse, pa tipkaš besede ki tepejo druga drugo.

Harry M. Daugherty.

Mr. Harry M. Daugherty je bil generalni pravnik v Hardingovem kabinetu in potem v Coolidgovem, dokler ni bil protest proti njemu tako velik, da mu je Coolidge prijazno dejal, naj odstopi. Daugherty je bil zapleten v razne korupcije. Morda ga ni bilo generalnega pravnika, ki bi bil v tako tesnih zvezah s korumpiranci raznih vrst, kakor je bil Daugherty. Vzlic temu je svoboden človek. Kar si je prisvojil, je bilo vse "legalnim potom", dasi ni bilo, in če bi imeli v kongresu močno socialistično skupino, se ne bi prešlo kar takole preko takih "nezanimivih" škandalov.

Mr. Daugherty je sedaj vseeno prišel pred federalno poroto. Obtožen je, da je bil zapleten v korumpirano afero, tikajoča se imovine, katero je ta dežela zaplenila Nemcem med vojno. Razne tovarne v Ameriki so bile namreč posest Nemcev v Nemčiji in te so s posebno odredbo vlade v Washingtonu prešle pod ameriško vladno upravo. Razume se, da so po vojni nemški industrialci skušali dobiti svojo imovino nazaj brez posebnih ceremonij. Pri enem takem poskušanju je ena nemška firma izdala \$391,000 za podkupnine, katerih je bil deležen tudi Daugherty. Obravnava se je pričela 8. sept. v New Yorku. Ko bo končana, se bo en čas zadevo še vlačilo po sodiščih z raznimi apeli, in stvar bo pozabljena. V taki deželi kot je naša je veliko odvisno, kdo je na zatožni klopi. Navaden bančni klerk, ki je poneveril par stotakov, bo kmalu poslan v ječo za nekaj let. Bogati "politišni" in industrialci, ki manipulirajo z milijoni kateri bi imeli biti svojina ljudstva, so vzlic svojim grehom prominentni in sodniki jih previsoko cenijo, da bi jih obsodili. Oni že vedo, čemu tako sodijo. Kadar bodo tudi delavci vedeli, bomo dobili v sodne dvorane poštene sodnike.

Če bi bilo tako, in ne tako.

Momčilo Ninčič, predsednik tekočega zborovanja lige narodov v Ženevi, je pozdravil zastopnike Nemčije, katera je bila sprejeta v ligo. Nemški zunanji minister se je rokoval z zunanjimi ministri in drugimi diplomati zavezniških držav in z ministri držav, ki so nastale kot posledica poraza Avstro-Ogrske in Nemčije ter kot posledica padca ruskega carizma. Ena teh držav je današnja Jugoslavija. Poleg Italije je to danes najvažnejša država v vzhodni Evropi in ima veliko bodočnost, če jo bo jugoslovansko ljudstvo znalo najti.

Cilj nemškega imperializma je bil podjarmljenje Balkana pri gradnji svoje poti proti Mali Aziji. Srbija je bila pred vojno obkoljena, odrezana od morja in gospodarsko izročena na milost in nemilost Avstro-Ogrski. Kadar je nemška politika hotela malo državico pritisniti ob steno, ji je nagajala z zapiranjem meje, z visokimi carinami in na druge načine. Srbija je bila v očeh nemških šovinistov mal, ušiv otok na Balkanu, ki čaka nemške civilizacije.

Če bi zmagale Avstro-Ogrska, Nemčija, Bolgarija in Turčija, bi današnje Jugoslavije ne bilo, pač pa bi bil jugoslovanski teritorij še bolj razkosan kakor je bil in kakor je danes. Momčilo Ninčič ne bi pozdravil Stressmanna, Beneša ne bi bilo v prvi vrsti diplomatov in Briand ne bi nastopal z ene stopnjice višje kakor Nemci. A vzlic temu so se že tudi nacionalistični Nemci privadili sedanjemu položaju in upajo na boljše dneve. Če bodo vsi, ki se na liginem zboru objemajo, v resnici sodelovali v dobrobit Evrope in vsega sveta, in če bodo res delali za mir, lahko vsi skupaj upajo na boljše čase. Ampak če imajo take namene, čemu treba toliko oboroževanja? K prijatelju mi ni treba iti s puško in nožem.

"Enotna fronta".

Socialisti razdirajo enotno fronto, pravijo naši prijatelji komunisti, in zelo nam zamerijo, ker nismo za njihovo "enotno fronto" in zame-tujemo njihove "pozive". Če jih vljudno vprašamo, kdo je bil tisti ki je razdril enotno fronto, zavajajo, da "izbegavamo odgovoru" na njihove pozive.

Enotna fronta delavstva je razbita radi komunistov in samo po njihovi zaslugi. Diference med strujami bi lahko delavstvo rešilo v skupni internacionali.

Kolikor v poedinah deželah enotna fronta nastaja, nastaja vsled tega, ker se komunistično delavstvo vrača v socialistične stranke.

Komunisti imajo že danes velike težave ohraniti svojo enotno fronto, ki je čezdalje šibkejša vzlic "disciplini" in izključevanjem. Nji-

hovi "pozivi" na enotno fronto so podobni pozivom pijanega razgrajča, ki vprašuje družbo kateri je pokvaril večer in povzročil pretep, čemu ga nima rada in čemu noče sedeti z njim pri isti mizi. To je najboljša prispodoba za komunistične pozive in njihovo "enotno fronto". Taktika komunističnega združevanja obsoja danes marsikak komunist, ne samo člani ampak vodilni komunisti, med katerimi Josip Stalin ni najmanjši. Morda bomo čez leto ali dve doživeli, da bo komunistična internacionala sama sebe obsodila s tem da bo obsodila Zinovjeva, a naši mali komunisti bodo še vedno razgrajali kakor so se naučili.

Nov slovenski list v Ameriki.

"Kralj je umrl, — živio kralj!" je stara "prislovica".

"Delavska Slovenija", ki je izhajala kot komunističen tednik od decembra 1921 do 2. septembra t. l., je radi finančnih neprilik prenehala, ker ni mogla pokriti svojih obveznosti. Sledila je vzgledu eselpistične "Socialistične Zarje", ki je prestala na enak način vsled istih vzrokov.

Namesto "Delavske Slovenije" so hrvatski komunisti pričeli izdajati "Delavca", ki je po obsegu štiri strani manjši kakor je bila "D.S.". Ker mnogo naših čitateljev ni imelo nikoli prilike videti "D.S.", sploh ne vedo kakšen obseg je imela. V informacijo kot kroničarji beležimo, da so bile njene strani eno kolono ožje kakor dnevnik "Prosveta". "Delavec", ki je prestolonaslednik "Delavske Slovenije", izhaja v velikosti ene "Prosvetine" strani, torej je zelo majhen list.

V prvi številki, ki je izšla 9. septembra t. l., naznanja smrt "Delavske Slovenije" in svoje rojstvo. Članek na prvi strani je običajen provokatorski članek, v katerem ponavlja staro pesem prejšnje "D.S.", kako so "socializdajalci" denuncirali "komunistične" voditelje (jugoslovanske), kako so se zvezali z burvažnim sodiščem itd. A ker ne more samo lagati, je člankar tudi priznal, da je "D.S." prenehala radi pomankanja gmotnih sredstev, in to je edini vzrok.

Kakor ni mogla izhajati "D.S." z dohodki naročnine in oglasov ter s podporo naročnikov, tako ne bo mogel tudi "Delavec". Plačanih naročnikov ima malo, a naročnina je že zdavna zapravljen. Tiskarne nerade čakajo. Hrvatsko delavstvo pa se tudi ne bo pustilo varati vse čase. "Delavec" je torej zadnji prizor v drami "komunističnega" pokreta med slovenskim delavstvom v Ameriki.

"Delavca" izdaja Jugoslovanska Delavska Knjižgarna v Chicagu. To je knjigarna, katero so založili s knjigami bivši socialisti in bivši komunisti. Kontrolirajo jo radnikovci. Urednik "Delavca" je Chas. Novak, ki je vsled svoje ponesrečene taktike izgubil med hrvatskimi komunisti domalega ves vpliv.

"Delavec" navsezadnje ni nov list, ker ima na svoji naslovni strani letnico XII. in št. 36, kar pomeni, da je "Delavec" nadaljevanje žalostne istorije "Delavske Slovenije". List je torej eden in isti, samo zmanjšan je, ime je spremenil in dolgove bi rad zbrisal.

"Radnik" in kraljevi "socialisti".

Hrvatje v Ameriki imajo komunističen dnevnik, katerega glavna "zadacha", naravno, je, "razgaljati" socialiste.

To je najboljša metoda za boj proti kapitalizmu po mnenju urednikov kakršni delajo za neradnički "Radnik" in druge nekomunistične "komunistične" liste.

V izdaji z dne 10. septembra je "Radnik" priobčil pod naslovom "Kraljev 'socialista' na poslu" uvodnik, ki se pričinja:

"Nije nikakova tajna, da ima i kraljevskih 'socialista', t. j. ljudi, koji su bili ili su i sada socialisti, a u stvari sluge buržoazije i kraljeva. Vandervelt u Belgiji, 'socialista' i vodja druge internacionale i istovremeno kraljev čovjek. Njemački socijaldemokratski vodje isto, francuski socijaldemokratski vodje takodje, itd., itd.

Imamo i mi među Jugoslavenima takovih 'socialista'. U Jugoslaviji to bijahu i jesu: Korač, Bukšeg (bio, poslije umro), Demetrović, Jakšić, Kristani (braća), Lapčević itd. itd. U Americi smo imali najprije gospodina Kristana i kolege mu, zajedno sa Blagojem R. Savićem. Poslije su ih drugi nekoji slijedili. Kristan je po jugoslovanskoj vladi postavljen u Americi u nekakav washingtonski biro u ime vlade...."

"Radnik" je reven kakor so duševno revni njegovi uredniki. Lagati znajo samo v spakodrani hrvaščini, ker ne obvladajo slovnično nobenega jezika. Ampak to je stvar čitateljev "Radnika", katerim je menda v interesu revolucije vseeno kakšen je jezik, glavno je, da se "piše za revolucijo".

Izmed socialistov, ki jih je "Radnikov" urednik naštel, se ni niti eden prodal kakšni vladi za boj proti delavstvu. Prodal pa se je vladi "jugoslovanske belog terora" bivši "Radnikov" upravnik Ivan Delija. Prodal se je ameriški vladi bivši glavni voditelj ameriških komunistov L. Fraina. Prodali so se vladi "komunisti" ki so pomagali organizirati razne podzemne "seje", konvencijo v michiganski šumi itd. Če so bili kje v delavskem gibanju kapitalistični plačanci, jih je bilo med ameriški "komunisti" pač največ in jih je najbrž še danes.

"Radnik" prišteva med "kraljevske socialiste" tudi pokojnega sodruga Bukšega, in to, da je bil v stanju napasti tega moža, dokazuje propalost "duhoborba", ki urejuje "edini jugoslovanski komunistični dnevnik". Malo je ljudi med Jugoslovani, ki bi toliko storili za delavski pokret kakor je storil pokojni sodrug Bukšeg. Delal je za stvar takrat ko je bilo treba pionirjev, in DELAL JE! Propalost lumpenproletarcev, kakršni so pritepenci v "Radnikovem" uradu, ne more oblatiti nikogar.

Kar se tiče Vandervelda, je pokazal v boju proti italijanskim fašistom več poguma kakor vsa komunistična internacionala skupaj, in s tem je veliko rečeno.

“Učenim” urednikom neradniškega “Radnika” bi moralo biti že davno znano, da “brata” Kristana nista brata, čeprav imata enako ime. Ali ker so “duhoborbc” šele pristopili v “radniški pokret”, in to šele potem ko so dobili službo “urednikov” “Radnika”, zato jim take malenkosti ne morejo biti znane. Vzlic temu “odkritju” bosta “brata” Kristana živela v zgodovini jugoslovanskega delavskega gibanja še dolgo let po tem ko že ne bo duha ne sluha po duhoborbcih ki urejujejo “Radnika” in ne njihovega “komunizma”. Ker priobčujejo E. Kristanova poročila, bi morali tudi vedeti, da ne dela v “nekakem” washingtonskem biroju, ampak v uradu naseljeniškega komisarja v New Yorku.

O Saviću piše, da je pričel izdajati nov list nekje v Californiji, v katerem piše “kraljevsko”. Savić je bil nekoč član delavskega gibanja (socialistične stranke ker komunistične takrat še ni bilo), a ji je dal slovo približno takrat ko so se današnji hrvatski komunisti v Ameriki najbolj drenjali okrog Zottija, pozneje pa so se prikupovali Grškovičevim kraljevašem. Tisti hrvatski komunisti, ki so bili potem ko ni bilo več nevarno biti komunist izključeni, so bili takrat edini med hrvatskim delavstvom, da se niso uklonili sedanjemu komunističnemu zavezniku Grškoviću, in ti so danes nazvani za “kontrarevolucionarje” in zaveznike reakcije. Če ne bi bilo med delavskim ljudstvom toliko ignorance, bi te vrste “voditelji” bili nemogoči, tako pa so mogoči in varajo ter zavajajo delavce še bolj kakor kakšen Farrington in Blagoje Savić.

Samodržtvo ali demokracija.

Brodolom Pangalosovega diktatorskega režima na Grškem ni zgolj trenutna politična epizoda. Pangalos je stopal po Horthyjevih, Mussolinijevih in Primo de Riverovih stopinjah. Tudi on si je domišljal, da je mogoče odpraviti povojno nezadovoljstvo širokih mas, ublažiti gospodarsko krizo, izkoristiti problematične vojne uspehe s politiko železne diktature, slepe pokorščine, potenciranega izkoriščanja delovnih sil itd. Tudi za njega so bile demokratske ustanove: parlament, svoboda misli in organizacije, medsebojne borbe med izkoriščanimi in izkoriščevalci, povsem nepotrebne, narodnemu razmahu škodljive reči. Pogazil je parlament, potlačil svobodo, uničil v trenutku vse demokratske pridobitve naroda — namesto tega pa postavili sebe, svojo nebrzdano voljo, svojo pest in svojo vojaško sabljo. Nazven je izgledal njegov režim povsem stabilen in nepremagljiv. Kdorkoli si je upal le malo pokritizirati, je romal v zapor in pregnanstvo. In izgledalo je že, da more ta enostavna stara modrost vseh ozkogrudnih tiranov, res roditi čudeže. Izgledalo je, pa ni bilo tako! Ljudska nezadovoljnost se ni mogla izraziti kakor prej in videti kakor prej; obstajala je pa vendar, se širila, jačala, poostrevala in čakala trenutne prilike da butne z divjo silo na dan.

Pangalos, kakor vsi tirani njegove vrste, je mislil, da bo gladni narod že s tem sit, če se mu zamašijo usta. In mislil je, bogme, napak! Le tako se je moglo zgoditi, da je njegov režim, ki se je marsikomu že zdel večeren in nepremagljiv, izginil tekom ene kratke burne noči, in to ne samo vsled tega, ker je vojaška zarota segla po njem, marveč zlasti vsled tega, ker ni bilo v državi ne tega ne onega družabnega sloja, ki bi se za ta režim zavzemal in ga branil.

Pangalos je propovedoval načelo sile, na tem načelu je izgradil svoj državni sistem, to načelo je predstavljalo vso njegovo državniško modrost; ni čudno, da so se nasprotniki poslužili istega načela sile in ga strmoglavili. S silo proti sili! Močnejši, narod, je zmagal! Pangalos se ne more pritoževati nad svojo usodo. Pokazal je sam, kako se mora narod v sili boriti za stvar, ki jo smatra za koristno in pravilno.

Nauki tega prevrata pa ne tičejo le Grške, oni so merodajni tudi za vse one države, v katerih odloča režim osebne diktature v tej ali oni obliki. Po vojni se je kapitalizem v marsikateri državi skušal rešiti s pomočjo diktature. Najprej so Madžari skušali pregnati Bela Kunovo diktaturo s Horthyjevo, nato je Mussolini šel na delo, da pretvori Italijo v zemljo mrtvih, in Primo de Rivera je skušal rešiti špansko razruvano državno oblast in špansko čast na bojnem polju s svojimi generalskimi gestami. Odtlej se je v vseh teh državah oznanjalo iz dneva v dan novo dobo napredka in narodnega blagostanja; leta so pa potekala in krize v teh državah so bile slejkoprej na dnevnem redu. Marsikatera, po zaničevanih demokratskih vzorih upravljen država, se je prej dokopala do nekega normalnega stanja, kakor te po diktatorjih uravnane države. Še celo v Rusiji sami, kjer se je načelo diktature najprej uveljavilo, so krize bolj in bolj česte in ostre in vse kaže, da je izvor vsem tem krizam iskati v načelu pretirane osebne diktature. Tudi Rusija je žejna svobode in demokracije, tudi ona se bo uravnovesila šele potem, ko zavlada v njej prava socialistična demokracija.

Kakor je s silo nenadoma padel nasilni Pangaloso režim na Grškem, tako bodo s silo drug za drugim padli vsi diktatorski režimi na svetu. Kajti v zakonu človeškega razvoja je, da se načelo državne in osebne sile, skuša neprestano nadomeščati z bolj znanim sistemom družabne organizacije. Diktatura ne more nikoli predstavljati trajno in normalno obliko družabne organizacije; ona je le izjemna epizoda, ki le priča o nenormalnosti in nestabilnosti položaja.

Socialisti smatramo, da je zdrava, širokim masam služeča demokracija še vedno več vredna, kakor pa samodržtvo posameznikov, pa naj služijo ti posamezniki tej ali oni ideji. Osebna diktatura, pa naj bi bila taka ali taka, tlači svobodo in ogroža napredek človeštva.

Zavedamo se, da je demokracija kapitalističnih držav češče le karikatura prave demokracije. Toda demokracijo pojmujeemo socialisti tako, kakor so jo pojmovali njeni oznanjevalci ob blisku in gromu francoske revolucije: kot sredstvo, ki naj služi socialni osvoboditvi širokih mas in njih postopni vposobitvi za upravo vseh družabnih poslov! Prava demokracija je ali socialistična ali je ni. Za tako demokracijo se socialisti borimo, ker vidimo v njej najzanesljivejše jamstvo napredka in delavske razredne zmage.

Tiranski režimi propadajo, resnična demokracija bo zmagala!
(Delavska Politika.)

“IZPOSOJENE” TOLIGE*) ALI “SPOKORJENI” GREŠNIK.

Ivan Vuk.

Caharija Krompjač je bil želar v Mačkovcih, ki so del občine Trioglove. Ni bilo mnogo, kar je imel, ker v Mačkovcih ne more nikdo imeti mnogo. To je dovoljeno samo kmetom vasi Trioglova, ki je tudi del občine Trioglove.

Ali to, kar je imel, mu je bilo dovolj. Zemlje je imel kakih 5 oralov, na kateri je stala lesena, skoro 200 let stara hiša z gospodarskim poslopjem.

Pred 50 leti je bilo vse to last trioglovskega kmeta Remenjaka. Ko je umrl, je njegova vdova, Neža, vzela k sebi hčer svoje sestričine, Katerino Lukač, da ji je služila. Kot plačo ji je obljubila viničarijo v Mačkovcih.

Ko se je pa dopolnil tisti čas, da je umrla tudi Neža Remenjaka, je njena obljuba meso postala. Zakaj Katarina Lukač je z vso trdovratnostjo in trmoglavostjo vzdržala vse sitnosti tete Neže. Ker pa sta s Caharijo Krompjač bila dogovorjena, da se vzameta in iz viničarije Remenjakeve naredita želarijo Krompjačevo, je Katarina Lukač kmalu po smrti tete Neže postala Katarina Krompjač. Izkrčila sta vinograd in iz njega naredila njive. Le kak četrt orala sta ga pustila, da bo po zimi kaj piti. Tekom let sta prenovila hlev in postavila novo stavbo, takozvano kolarnico, kamor sta spravljala gospodarska orodja, med njimi tudi tolige.

Caharija Krompjač je imel šest tolige. To je bilo lepo število, kakoršno se ni našlo v nobeni mačkovski hiši. Vseh šestero je bilo lepo zloženih v kolarnici.

Vsak večer je gospodar Caharija Krompjač obšel svoje gospodarsko poslopje, da se prepriča, če je vse na svojem mestu in vsakokrat je z očmi preštel tudi tolige. Vsako jutro je pogledal, če je vse tako ostalo, kakor je pustil zvečer in tudi tolige je pogledal.

Nekega jutra pa je obstal pred toligami in jih štel glasno, dotikaje se slehernih s prstom.

“Pet . . . pri moji duši . . .”

Snel je obnošen, vsakdanji klobuk, počesal se pri ušesih in še enkrat štel.

“Pet . . .”

Potegnil je rame kvišku, prav k ušesom in se pokrnil.

“Pet jih je . . . pa naj štejem od zgoraj navzdol ali od doli navzgor. Včeraj zvečer pa jih je bilo še šest. . . Hm, ti šment šmentani . . .”

V kuhinji je žena pripravljala zajutrek. Ravno je z burklo pripravljala ogenj, ko se je ustavil na pragu Caharija.

“Katreja” je rekel in na obrazu mu je ležala skrivnost.

Žena ni stopila od peči.

“Kaj poveš?”

“Ali si komu posodila tolige?”

*) Tolige imenujejo pismarji v svojih pismih “samokolnice”. V inseratnih delih dnevnega časopisa se najde tudi izraz “talige”. Pri stavbah jim pravijo “šajtrga”. Naj bo, kakor hoče, tolige so hvalevreden voz, ki ga ne vlečejo ne konji, ne voli, tudi krave ne, nego človek, ljudje v Mačkovcih, enakopravni občani obširne občine Trioglove.

Žena je potegnila burklje iz peči in jih postavila v kot.

“Tolige,” je ponovila zateglo. “Kakšne tolige?”

“Naše,” je odvrnil Caharija. “Šest jih je bilo včeraj. Sedaj jih je pa samo pet.”

“No, tak,” se je zavzela žena. “Komu so pa bile tako potrebne?”

“No, Katreja, potrebne so že marsikomu. Vpraša se samo, kdo si jih je tako, nič meni, nič tebi, iznosil.”

“Morda pa si jih kam djal?”

“V žep, kaj”, se je vznevoljil Caharija. “Govorim, da je bilo sinoči še vseh šest zloženih ena vrh druge. Sedaj so sicer zložene ravnotako, samo, da jih je samo pet.”

“Torej so že začeli krasti celo tolige,” se je zdaici vježila Katarina.

Caharija je odšel iz kuhinje, majaje z glavo in še enkrat pogledal v kolarno.

“Pet . . .”, je razširil roke in jih spustil ob hlače.

V kuhinji pa je Katarina v mislih obiskala vse Mačkovce, kar ni ravno majhno delo, če se ozre človek na njih obsežnost. Nenadoma se je ustavila pred raztrgano bajto — viničarijo kmeta Camperjaka. Pogledala je skozi okno, na katerem je bilo večidel šip iz papirja.

“Tu so.”

Stopila je iz kuhinje na vežni prag, se ozrla po možu in rekla glasno:

“Tisti nov viničar v Camperjakovih goricaх tih bo imel. Pomniš, pomagal je voziti gnoj in se čudil, da imamo šest tolige.”

“Kankolec, misliš?”

“Kdo pa drugi. Le idi in poglej!”

“Mogoče, Katreja, mogoče. Ali iti gledat kar tako, ni pametno. Lahko toži, če ne dokažeš. Za razžaljenje časti, veš, pa imaš hudirja. Stroške boš plačevala in še smejali se ti bodo.”

Mahnil je z roko.

“Naj jih ima v božjem imenu. Radi enih tolige ne bomo berači, njemu pa naj v njih vozi hudir cekine, če misli, da bo tako obogatel.”

Kankolec je bil res nov viničar v Camperjakovi viničariji. Ni bil Mačkovčan, a prišel je v Mačkovce, kakor mnogi, ki jih je gnalo siromaštvo, da so se vdinjali bogatim kmetom in jim dajali svoje moči za to, da so smeli spat v njih viničarijah.

Camperjakova viničarija ni bila ena najboljših. Bila je na pol podrtaj bajta, ker je bil kmet Camperjak mnenja, da si mora vsak viničar, ki hoče stanovati v nji, sam popraviti hišo. Travo, steljo za kravo, ako jo je imel viničar, mu je dajal. Tudi drva mu je pripeljal in mu na svojih njivah odstopil kak ogon s krompirjem. Za plačilo pa je viničar moral skrbeti, da je bil vinograd obdelan in v redu.

Kankolec pa tudi ni bil eden iz najboljših viničarjev. Popravil bi sicer streho, ker je bil za silo tudi strehokrovec, a ker gospodar ni dal potrebne slame, se tega dela ni niti loteval. Steno, ki se je podirala, bi tudi popravil. Umel se je nekoliko tudi na ta posel. Ali treba v odprtino zavoziti zemlje. Za to pa treba

tolig. Ali niti tolig ni bilo pri viničariji. A ker je bila podrti stena za Kankolečevo prebivanje v bajti večjega pomena, nego raztrgana streha, je tuhtal, kako bi to reč popravil. Ni mogel dopustiti, da bi mu pihal veter v sobo skozi tisto podrtino in da bi sosednje kokoši, posebno, ko ga ni bilo doma, hodile kokodajskat v njo. Zato se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi. Kankolec je tolige ukral. Denarja ni imel, da bi jo kupil, zato jih je ukral. Zakaj brez tolige se tista razvalina ni dala zavoziti. Ukral pa jih je tam, kjer je vedel, da jih je preveč.

In ko je sklenil, da mora biti stena popravljena, če hoče, da bo stanoval v bajti, je po natančnem prevdaru rekel tako:

“Brez dvoma, tako ne morem stanovati, ker bi me zeblo pozimi. Zato si izposodim tolige in zadelam to razvalino v steni in razdrapano podstenje popravim. Krompjač ima šest tolige. Vse nimajo dela, zakaj vsake tolige potrebujejo človeka, da se lahko premaknejo. Krompjač pa nima šest ljudi. Zato si izposodim tolige pri njem. Ko končam delo, mu jih vrnem in ker bo to kmalu gotovo, ni treba, da bi mu govoril. Tatvina to ni, ker jih vzamem v sili, kakor ni tudi silobran uboj, četudi se ubije človek.”

In tako se je zgodilo.

Leto je bilo, ko se je to zgodilo.

Kankolec je v resnici zadelal steno, da ga je gospodar, kmet Camperjak, lepo pohvalil. (Plačilo, ki ne trga listnice ne gospodarju ne viničarju, niti žepa). A tolig ni vrnil. Postavil jih je v teman kot v hlevu, kjer ni bilo krave. Vsled tega mu niso bile “na obeh” in je pozabil na nje.

Pa je prišla zima, ko se tolige niso mogle rabiti. Kankolec jih tudi sedaj ni vrnil. Pajki so je prepredli s pajčevino, da so še se težje videle v tistem temnem kotu kravjega hleva.

Če se je pa vendarle zgodilo, da jih je zagledal, se je naglo obrnil v stran.

“Hudir, vrniti pa sem pozabil tisto reč”, je namomljal. “Vedno pozabim na to, ker so tako skrite. Treba jih bo postaviti tako, da mi bodo bolj na obeh. Ker, kakor hitro stali sneg, jih vrnem. Sedaj bi jih že, a kolo po snegu ne gre. Nositi tisto reč na plečah je preveč nerodno in prestar sem že za to.

Ko pa se je pripravljaj, da postavi tolige tako, da bi mu bile bolj “na obeh”, pa se je počesal po glavi.

“Kaj pa, če mi jih kdo ukrade, ako bodo tako bolj “na obeh”. Če bi bile moje, naj jih ukrade v božjem imenu. Ali izposojene so!? . . . Kako bi se naj potem zagovarjal pred spovednikom o veliki noči!?”

Pretehtaje vse to, si ni upal postaviti tolige tako, da bi bile bolj “na obeh”. — —

Tako se je bližala Velikanoč in z njo velikonočna spoved.

Raz prižnice je gospod župnik že oglašil red, kako se bodo spovedovali farani Sv. Martina.

Ko je tedaj prišel čas — teden, ki je bil določen za može — (Kankolec je bil vdovec), je vzel pratiko in gledal, katero jutro bi bilo najprimernejše. Noče biti ravno med prvimi, a gnječe tudi ni ljubil. Ni prijetno predolgo stati pred spovednico, ker se radi pojavljajo spomini, o katerih človek ne ve ali bi jih vstrel med grehe, ali pa med dogodke, ki se ne tičejo duše in posmrtnega življenja.

Določil je sredo.

Na določeno jutro je vstal zgodaj, se umil, oblekel in šel. Zrak je bil svež, zimski in mrak je ležal naokrog.

“Grešil sem”, je govoril tiho pred se, korakaje po potu k cerkvi. “Ne tajim. Vsi smo grešniki, ki smo ljudje in božji. Ali tako mnogo tudi ni. Kakšna kletvica . . . Da . . . Bila je. Ne gre drugače, če se razjeziš, ali če izpiješ kakšen frakelj žganjice . . . Primojdušanje? Tuintam, če ravno ni kdo hotel verjeti, kar sem govoril. Zdi se mi, da ni bogvekakšen greh, a povedati ga je treba . . . Molil sem redno, tu nisem grešen. Da nisem ravno zbrano, pa je že tako, ker ima človek tudi druge skrbi . . . Tudi v cerkev sem hodil in pridigo poslušal. Da si nisem vsega zapomnil, je kriva pamet. Bog se usmili, stara je že . . . No, kaj bi še bilo takega? Četrta zapoved?! . . . Očeta in mater nimam več; žena je že tudi pokojna. Otrok ni bilo — sam sem. Gospodarju služim bolje, nego mi plača . . . Za babami ne gledam, hudirja, šestdeset let mi bo kmalu. Ne kradem . . . Nikomur še nisem . . .”

Prijel se je za klobuk.

“Tolige, da bi je hudič . . . Sposodil sem si jih, res je, samo da so še pri meni. Kako pa bo s tem?! Ali je greh ali ni?”

Jel je stopati hitreje in čudno gibati z ustmi.

“Če bi jih ne mislil vrniti, je greh, o tem ni dvoma”, je govoril urno sam s seboj. “Ker pa na to ne mislim, nego imam trden namen, da jih vrnem, ne more biti greh.”

Zdelo se mu je, da je nekako prehitro prišel do cerkve.

Za trenutek je postal.

“Hitro sem prišel, bolj kot po navadi”, je rekel in se trudil, da bi spoznal na stolpni uri, koliko kažejo kazalci.

(Konec prihodnjšč.)

1,315 premogarjev ubitih.

Dividende premogarjev v številkah.

V prvih sedmih mesecih tega leta je bilo v ameriških premogovnikih ubitih 1,315 rudarjev in več tisoč poškodovanih, med njimi mnogo pohabljenih za vse življenje.

Meseca julija je bilo ubitih 166 premogarjev, in sicer 118 v bitumoznih in 48 v antracitnih rovih. V omenjeni dobi tega leta je bilo devet večjih eksplozij v premogovnikih, v katerih so bili ubiti 104 rudarji. V isti dobi prošlega leta je bilo enako število eksplozij, ki so zahtevale 189 življenj.

Kopati premog je nevaren poklic. Življenje rudarja je vedno na kocki. Slučaj ga je zanesel v rudnik, kjer dela, da preživlja sebe in svojce. Vršti družbi koristno delo. Brez premoga ne bi bilo današnje tehnike, ne industrije, ne prometnih sredstev. Tisoči in tisoči rudarjev so že dali življenje za — premog.

Družba ni tako liberalna napram njim kakor so oni napram družbi. Premnogokrat, kadar so vprašali za izboljšanje svojih življenjskih razmer, so jim poslali v odgovor na njihove zahteve slugerje (profesionalne razgrajče), deputije, vojake in — indžunkšne. Delajte in umirajte za premog v imenu profita, — se glasi ukaz, in premogarji umirajo.

A tudi med njimi ima potrpežljivost svoje meje.

J. SUCHY:

LJUBLJANSKE SLIKE.*Nič ni pomagalo . . .*

Naposled se mu je vendar posrečilo, priti do toliko zaželenega motocikla. "Sedaj bo pa lušno," se je na tihem muzal prebrisan gospod vodja.

Nabavil si je tudi novo dreso za motocikal, v kateri je izven tur rad promeniral po ljubljanskih avnijah, da ga je vsaka in vsakdo videl ter — zavidal.

V taki dresi je človek več vreden nego drugi. Naravno.

Gospod vodja je že vedel, zakaj hodi po promenadah v sportni dresi. Njegova ženica doma mu je grenila življenje. Namreč pravzaprav mu življenja ni grenila ona, ampak on se je je bil naveličal. Lačen izpremembe je oblasno stopical po ulicah s tistimi avtoočali, ali kakor se že imenuje artikel, nad čepico.

Precej voženj je imel že za seboj, vsikdar z — drugo seveda. Kakor se to že spodobi.

Ni mu niti prišlo na um, da bi mogla tudi njegova žena zahtevati, da jo popelje malce kamorsibodi. Pa je le lepega dne kategorično — sedla na sedalo zadi za moževim hrbtom.

"Le čakaj," si je mislil on. "Te bom že naučil."

Pa sta odjurila z brzino kakih 60 Km tja v smeri Šmarne gore in tako dalje.

Gospod vodja je z vnevo vozil posebno rad čez luže in pocestne jame, da je kolo odskakovalo v vis in pa tudi njiju drob in kar je vmes. "No, ali še nimaš dosti?" — "Oh, kar vozi, ne brigaj se za mene. Bom vsaj večji apetit imela —"

Ter sta nadaljevala vožnjo po tisti vijugasti cesti v Medvodah. Tu se je pripetilo, da je zanalašč zavil preveč v stran, tako da sta oba padla v cestni jarek. Seveda ne na nos, na glavo. Samo tako malce za "špas" kakor je pozneje pravil — na promenadi. "No, sedaj vidiš, da tak sport ni za ženske. Poglej, kakšna si!" — "E, saj to nič ne stri, mi boš kupil pa drugo obleko —"

Hočeš-nočeš je moral nadaljevati vožnjo.

Na Bledu sta se ustavila, ker je — ona bila lačna. Dva zrezka s salato in tri palačinke je kar ona pojedla in pa zalivala je tudi.

Facit: 150 dinarjev izdatkov.

Odsihdob ga je vedno spremljevala — In pa kar je to koštalo!

Radio.

V elegantni sobi si je dal mlad gospod inštalirati — radio. Kakor je to že samo po sebi umevno za mladega gospoda in elegantno sobo.

Pri vseh drugih dobrih lastnostih ima radio recimo še to posebno prednost, da funkcionira najrajši po noči. Ni solnce več, ki bi preveč absorbiral valove, ni več cestnega dirindaja, ki bi motil prenos zvokov in le po noči se pleše ter čuje foxtrot, jazzband ali shimmy.

V tako opremljeni sobi je bivanje prikladno ne samo telesu, marveč i duši. Kako prijeten občutek imaš, ko se tako nekako po deveti uri zvečer "vržeš" v fotelj — sit in napojen ter si prižeš fino cigareto ali cigaro, vzameš slušalo, si ga natakneš na glavo ter ušesa ter — zreš tjavendan v valovitost — nočnega življenja tam kje v Berlinu, Dunaju, Rimu, Parizu. — Sam sebe blagruješ. —

Mladi elegant je v svojem altruizmu kmalu prišel na drug okus. "Človeku ni dobro, samemu biti" je del že gospod Bog, ko je ustvaril Evo.

In naš elegant si je tudi izbral že ustvarjeno Evo, ki je slišala danes na ime Rezika, jutri na ime Pepca, pojutrišnjem na ime Milka itd.

Ker pa valovanje en deux navsezadnje postane tudi banalno, si je dal napraviti več slušal.

Pa sta prišli Milka in Pepca ter Rezika itd. kar sparoma ali pa "zu dritt" k elegantu.

Pa tudi prijatelja je povabil.

Ter so odsihdob plesali po berlinskem, rimskem, dunajskem ali parižkem taktu — foxtrot, jazzband itd.

In je bila prilika velika in meso slabotno —

Življenje v strugi Ljubljanice.

Ne čudim se, če so Tutankhamonovo grobnico izkopali še le po toliko tisočletjih, če pa je afriški pesek imel neovirano pot in pa čas!

Tako nekako se godi v strugi Ljubljanice. Leto za letom se na novo porodi narava. Dočim je februarja meseca belil sneg gomile in usade v strugi, opažam danes tam pravcato vstajenje.

Na gomilah raste iznad večletnih plasti nepokosene, zarujavele, strohnele trave nova zelena plast mlade grede, ki blagodejno vpliva na dušo in oko motrilca.

Pastiričice se zaletavajo v posamezne bilke, išoč si hrane.

Podgane, ki jih ni pregnalo iz struge vodovje — čudno —, so sedaj v svojem elementu. Zakaj Ljubljana komaj še pretaka svojo umazano lužo. Čas je, da se popravijo zatočišča v gomilah in usadih. In pridno so na delu.

Na novo se urejajo gnezda, v katere se naselijo mladi pari, dočim so stari dobili svoj kotiček tam v zaledju kanalov. Ne ovira jih pri delu niti deloma droča luža, ki jo, spretno uporabljajoč plavajoče deske in trske, preplovijo, da je veselje.

In ko posveti krmežljava luč blede lune, se v tedaj biserni vodi zrcalijo konture can-can plesočih podgan.

Hej, to bo zaroda —

Oni cucek, ki je lansko leto utonil ter se zamohtal v bilčevju, je zopet prišel na površje — nabrekel, velik kot mlado tele. In obrežna momčilad upotreblja njegovo truplo kot tarčo, da je že skozinskoz luknjato.

Zadnjič se je v strugi izprehajal mož s tisto rdeče-belo prepleskano preklo, dočim je njegove korake štel na obrežju stoječ — geometer. Pa menda vendar ne bodo parcelirali —

Podgane so bile potem nekaj dni zaporedoma nemirne.

Lepa zelena greda je v polnem razvoju ter blagodejno učinkuje na oko motrilca.

Socialni čut.

"In prišel je mimo farizej ter se ni zmenil za ranjenca" — Ali žalibog tudi Samaričana ni od nikoder.

Že 14 dni leži tam nekje ob strugi Ljubljanice, naslonjeno na zidovje, ter pokrito z luknjato plahto — uborno, sila revno pohišstvo. Edino premoženje enajstčlanske družine. In sneg ter dež pronicata skozi luknje in špranje — vse globlje do slamnic, odej in podglavjev.

Oko mimoidočega se je že privadilo prizoru. Sa-

maritana ni. In obrežna mularija igra pod stoli in mizami pod plahto — skrivališča ravbarjev.

Samaričana ni od nikoder.

Tam za Prešernovim spomenikom ali pa, če de-žuje v neki veži v Frančiškanski ulici se je utaboril zakonski par z otrokom v zibeli, ki jima služi ob enem kot transportni voz — njiju celokupnih premičnin. Mož invalid, odeven v strgan, lahen jopič, da te kar zazebe, če ga vidiš in ona — potencirana beda.

Otrok joče, ona tolaži in on prosi z očmi. Toda Samaričana ni od nikoder.

Pred kavarno na Dunajski cesti stoji krasen avto, recimo tuje proveniencie, v katerem se bahato šopiri v dragocene kožuhe odeven — srečen par.

In vse bo krila — gomila.

Program stalnega sotrudnika iz Clevelanda.

Veliko, veliko je gnilega v današnjem družabnem sistemu! Kako odkidati to napredkmorečo gnilobo, "to je vprašanje", bi rekel Shakespeare! Raditega bodo skoro vsi moji članki posvečeni vsem aktivnim naprednjakom v političnih in kulturnih bojnih zakopih ter upam, da se bodo izkazali porabnim kot municija v njih boju s kljubujočo in izzivalno konvencionalnostjo ter trdovratnim konservatizmom. Članki bodo skušali uničiti kar je slabega in nevrednega, nikoli pa ne bodo brezpotrebno žalili. Oni, kateri bi mogoče ne odobravalni to navduševanje k vporabi duševne sile, naj si zapomnijo, da je DUŠEVNA SILA večkrat najboljša prepričevaljica. Trdnjave niso pogane v zrak z ženskim lepotečnim praškom, in ravnotako niso kroglice narejene iz čokolade. Edino duševna sila lahko rani in zruši jezove, kateri zadržujejo človeško svobodo. Vsaka misel, vsaka beseda, katera pripomore ali zbudi napadajočo aktivnost, zna biti značilna v končni zmagi — radi tega naj nikdo ne zadrži svoj prispevek v tem boju radi nesmiselne bojazni, da bi bil njegov delež proporcionalno brezpomemben.

Nadaljni namen mojih spisov je buditi speče, spodbujati probujajoče in ustrujiti rastoče zanimanje za SOCIALNE, kulturne in leposlovne probleme. Utešiti hočem v kolikor mi bo mogoče želje in nagnjenost k boljšemu umevanju in spopolnjevanju našega lastnega življenja v vseh njegovih panogah, zlasti v politiki, sociologiji, književnosti, zdravju, duhovitosti, znanosti, problemom ljubezni, in vsega onega kar dela posameznika srečnejšega in bolj zadovoljnega v tem življenju. Kaj neki bi bilo bolj radostnega kot imeti dobro razvite družabne in lepoznavne zmožnosti — biti v stanu uživati knjige, glasbo, slike, drame, in samega sebe! Za take socialni agitatorji izboljšujejo človeško družbo, pisatelji in pesniki pišejo in pojo, slikarji slikajo, skladatelji komponirajo, dramatik dramtizirajo, in modrijani, zdravniki ter znanstveniki pišejo.

Sotrudnik goji trdno upanje, da mu bo mogoče ustreči v vseh teh ozirih ter uspel v organizatoričnem in odgojnem delu le s pomočjo vse naših faktorjev. Vsak je poklican da pomaga in sodeluje, da se "PROLETAREC" razvije v orjaškega agitatorja, učitelja, vzgojevalca in smernika vseh ameriških Slovencev. Tu ne sme biti nobene razlike med kmetom in meščan-

om, med delavcem in inteligentom, med premožnejšim in siromakom. *Na delo za razvoj "PROLETARCA" in sebe!* To bodi naše geslo.

Pojasnjeno bodi takoj od začetka, da sotrudnik še ni dobil *absolutnega* odgovora na Pilatovo vprašanje: "Kaj je resnica?" Tudi uverjen ni, da se da resnica vedno dognati. Vendar iskal jo bom vestno ter beležil vse svoje pronajdbe in zaključke. Iz teh raziskavanj, upam, da se homo vsi nekaj naučili. Ako ne bo vedno uspeha, vedimo, da je človeški um primeroma še zelo mlad in v razvoju. Od danes naprej se bo "PROLETAREC" podal med Slovence z Diogenesovo svetilnico in zvonil k razkrinkanju vseh brezpomembnih in energijemornih stremljenj brez nikakega prizanesljivega čustva nad ubogo razkrinkano siroto. Na olikan miren in dostojen način se bo opravljalo to potrebno delo.

Pisal in sledil bom vedno duhu časa in novim potrebam na socialnem, kulturnem, duševnem in drugih poljih. Vsak spis ali članek bo nosil znak inteligentnosti in poštenosti v obdelavanju svojega predmeta. Ker ne spadam k nobeni umetniški šoli, ne bom propagiral za nobeno estetično teorijo. S tem upam olajšati čitateljem pregled in ocene dobrega in slabega.

Morebitna splošna vsebina mojega gradiva je označena v tem začasnem programu, ali v splošnem ne bo nobene jeklene formule, kajti že danes je v teku načrt za gotove spremembe in izboljšave. Članki, razprave in črtice bodo krili, vsaj tako upam, obširno polje; ni ga predmeta, kateri ne bo eventuelno zagledal belega dne v "PROLETARCU". Žensko vprašanje se bo temeljito obdelavalo, kajti urednik in sotrudnik se dobro zavedata, da je žensko vprašanje eno najbolj zanemarjenih, sploh, da ženske niso imele do prihoda svojega oddelka v "Proletarcu" svojega vestnika. Ker se urednik in sotrudnik zavedata, da današnja žena čuti posebno potrebo globljega vzgojevanja razuma in čustev ter potom istih doseči popolnejšo osamosvojitvev, gledala bosta na to, da bo za ženske posebni ženski oddelk v "PROLETARCU". Uverjena sta, da s tem oddelkom bosta v teku časa odpravila veliko nesporazumevanja z možem, ljubimskega in zakonskega gorja. K temu oddelku se bo dodalo še druge ako bo to potrebno. Od časa do časa bom prispel tudi kakšno nepristransko dramatično kritiko. Te bodo krile samo lokalne predstave.

V splošnem bom obrnil svojo največjo pozornost k onim predmetom, kateri so najbolj pereči in istočasno najbolj primerni čitateljem in duhu časa. Spoznanje današnje družbe in samega sebe je mogoče najbolj zanemarjeno polje. Tega, kateri krije vse kar človek misli in dela, se mislim lotiti, kajti to polje je najobsežnejše in zanima slehernega človeka od rojstva do zadnjega diha. Raziskovati je treba to zanemarjeno in neizčrpljivo polje, in "PROLETAREC" bo to delal! V kratkem, raziskovali bomo vsa ta, iz tehtnih vzrokov zanemarjena polja, delali za družabno in duševno probujo, kulturni napredek, svarili in svetovali splošne dobre nasvete — to bo temeljno stremljenje in smernice sotrudnika "PROLETARCA".

Tak je moj program. Bil uspešen in srečen blag namen! Vi pa vztrajni in požrtvovalni sodrugi, somišljeniki in čitatelji sprejmite moje članke in drugo gradivo za kar so vredni — za njih dobro voljo, če nič drugega — in nadaljujmo s svojim bojem s pomnoženo municijo!

Joseph A. Siskovich.

PREGLED DOGODKOV IN RAZNE VESTI.

Inozemstvo.

FAŠISTIČNA VZRUJANJA NA ČEŠKOSLOVAŠKEM.

Na Češkem se je pred letom pojavilo nacionalistično gibanje fašističnih tendenc, ki prisega na skrajni nacionalizem, pridiga sovraštvo proti Nemcem in ima za svoj cilj diktaturo. Voditelj fašističnega gibanja na Češkoslovaškem je general Rudolf Gajda, ki je bil nedavno obtožen špijonaže v prilog Rusije proti Franciji in vsled tega aretiran. Fašiste je to le še bolj podžgalo, tako da jih je končno obsodil tudi predsednik Masaryk. Oblasti so se pripravile da zaduše morebitne fašistične izgrede. Delavske stranke, nemške in češke, konferirajo da omogočijo čim enotnejši nastop proti fašistični nevarnosti.

CIVILNA VOJNA IN IMPERIALISTIČNE INTRIGE NA KITAJSKEM.

Kitajska je že skoro vse to leto zapletena v civilno vojno. Posamezni generali, ki se bore med seboj za premoč, so vsi v službi te ali one države, ki jih zalaga z orožjem in municijo. Pred dvema tedni so pristaši ene struje napadli angleški parnik, in angleški častniki so Kitajcem takoj zagrozili z intervencijo. Ker pa bi taka intervencija imela smisel le proti centralni vladi, katera ni prav nič kriva incidenta, in ker bi intervencija Anglije imela najbrž težke posledice, se bo nadaljevalo s staro politiko ščuvanja generala proti generalu. V tej krvavi drami na Kitajskem pa se naglo dviga vpliv kantonske province, kateri je do svoje smrti načeljeval pokojni Sun-Jat-sen, znani kitajski socialistični borec, ki je ustvaril posebno ljudsko gibanje, odgovarjajoče razmeram na Kitajskem, na načelih socializma. Ker ima to gibanje podporo sovjetske Rusije, je sedanja civilna vojna na Kitajskem ob enem tudi tekma med imperializmom evropskih zapadnih držav, Amerike in Japonske na eni strani, in probujenega kitajskega ljudstva ter sovjetske Rusije na drugi.

ALI POMAGA SOVJETSKA RUSIJA RUŠITI STAVKO ANGLEŠKIH PREMOGARJEV?

V evropskem delavskem časopisju se ostro obravnava sedanje zadržanje sovjetske Rusije napram Angliji z ozirom na stavko angleških premogarjev. Gotovi listi v Nemčiji so najprvo opozorili na dejstvo, da se iz sovjetske Rusije uvaža v Anglijo ogromne količine kurivnega olja, ki so ga pričele vpotrebljavati razne angleške tovarne namesto premoga. To, pišejo listi ki kritizirajo ta ruski impórt v Anglijo, bo bolj pomagalo ugonobiti stavko angleških premogarjev, kakor pa impórt premoga iz raznih evropskih držav in iz Amerike v Anglijo. Do polemike je prišlo, ker so komunistični besedniki napadli unije delavcev v evropskih deželah, ker ne preprečijo uvoza premoga v Anglijo. Takoj so sledili protiočitki, da če kdo pomaga rušiti stavko angleških premogarjev, naj se Rusija prva vpraša, v koliko koristi stavkarjem pomnožen uvoz ruskega olja v Anglijo. Nekateri evropski komunistični listi pojasnujejo, da ne uvaža Rusija v Anglijo nič več olja kakor pred stavko, med tem ko pariški komunistični dnevnik L'Humanite pomnoženega uvoza

ne zanikava, poudarja pa, da če je s tem Rusija napravila angleškim premogarjem kaj škode, jo je popravila z velikimi prispevki v pomoč stavkarjem.

Kontroverza je zanimiva vsled tega, ker pokazuje, da niti država ki je pod kontrolo delavcev in kmetov ne skuša v slučaju take stavke kakor je sedaj v Angliji resno preprečiti izvoz gorivnega materiala, pač pa ga opravičuje in ob enem naglaša svojo denarno pomoč stavkarjem.

JUGOSLAVIJA IMA PRVO VEČJO VOJNO LADJO.

Na račun vojne odškodnine Jugoslaviji je Nemčija dala predelati neko svojo ladjo v vojno križarko in jo poslala Jugoslaviji, kjer so jo krstili za "Dalmačijo" ter jo izročili namenu z velikimi svečanostmi, kakor poročajo iz Belgrada.

PAPEŽ SE BOJI ZA MUSSOLINIJA.

Ko so papežu sporočili o zadnjemu ponesrečenemu atentatu na Mussolinija, se je zelo vznemiril in dejal, da zahvaljuje Boga, ker je Mussoliniju ohranil življenje. Poročajo da molijo v vseh italijanskih cerkvah za diktatorja, ki je znal tudi cerkev vpreči za svoje namene.

NEMIRI V GRČIJI.

Pristaši strmoglavljenega diktatorja Pangalosa so v tednu od 6. septembra skušali vreči sedanjo vlado generala Condylisa, a so bili razgnani in njihove čete internirane. Zelo aktivni so postali grški monarhisti, ki pripovedujejo svetu, da v Grčiji ne bo miru, ako je ne bo vladal monarh. V Grčiji sami sedaj še ni opaziti kakega navdušenja za povratek monarhične vlade, niti se ljudstvo v splošnem ne zanima za revolucije, katerih je bilo v poslednji dobi, to je po vojni, v Grčiji osem.

PRIMO DE RIVERA SE BORI ZA OBLAST.

Diktator Primo de Rivera se že več mesecev bori, da se ohrani na vladi. S sedanjim režimom je nezadovoljen ne le velik del ljudstva, ampak tudi velik del inteligence in vojaštva. Kakor je običaj, je vlada odkrila celo vrsto "zarot" in stírala v ječe stotine ljudi, kar je situacijo za vlado poslabšalo. Da potolaži vzrujene duhove, je Primo de Rivera predlagal plebiscit, s katerim se naj bi ljudstvo izreklo zanj ali proti njemu. Politična situacija je zadnje dneve postala nekoliko manj napeta, a sedanji režim je brez prave zaslombe in se bo moral umakniti.

KONGRES ANGLEŠKIH UNIJ.

Dne 4. septembra se je pričel v Bournemouthu kongres unij angleškega delavstva (British trades union congress), ki je med drugim razpravljal tudi o prošli generalni stavki. Mnogi delegatje so poudarjali, da je povzročila za delavstvo več slabega kot dobrega, vzlic temu je bil sprejet z veliko večino predlog, da se angleško delavstvo posluži v slučaju potrebe generalne stavke tudi v bodoče. Vročé so bile debate o odnošajih med angleškim in ruskim delavstvom. Do tega kongresa je bilo angleško strokovno organizirano delavstvo edino v Evropi izven Rusije, ki je pro-

pagiralo združenje amsterdamske z moskovsko strokovno internacionalo brez kakšnih predpogojev. Ali sedaj, ko so komunistični agentje v Angliji izrabili generalno stavko in stavko premogarjev za svoje posebne namene, so se simpatije angleškega delavstva za združenje zelo ohladile. Večina voditeljev omenjenega kongresa je v svojih govorih naglašala, da ne mara nasvetov iz Rusije in da angleško delavstvo odločno odklanja vmešavanje ruskih propagandistov v notranje zadeve angleškega delavstva. Kongres je poslal v tem smislu noto Tomskiju, ki je voditelj ruskih unij.

UČITELJI USTANOVE SVOJO INTERNACIONALO.

Dne 27. novembra se bo vršil v Bruselju, Belgija, kongres učiteljskih zvez, na katerem bo ustanovljena učiteljska internacionala.

Po Ameriki.

AVTOMOBILI IN ČLOVEŠKA ŽIVLJENJA.

Število smrtnih slučajev v avtomobilskih nezgodah se v tej deželi množi hitreje kakor pa število avtomobilov. V Chicagu in bližnji okolici je bilo v tem letu v avtomobilskih nezgodah ubitih že blizu 600 ljudi. Enako se te vrste ubijanje množi v drugih ameriških mestih.

STAVKA GODBENIKOV V CHICAGU KONČANA.

Stavka godbenikov v čikaških vaudevillskih in kino gledališčih je bila končana 10. sept. Trajala je pet dni. Prizadetih je bilo nad štiri sto čikaških gledališč in nad tri tisoč godbenikov. Stavka se je končala s kompromisom. Godbeniki dobe \$4.50 tedenskega povišanja plače prve dve leti, tretje leto pa še \$3. Njihova plača v bodoče bo \$89.50, polega tega pa so zahtevali \$4 za vsako vajo namesto \$2 kot so imeli dosedaj. Vse druge sporne točke bodo rešili posredovalci, oziroma razsodniki, ki jih imenujejo obe stranke sporazumno.

KONVENCIJA ILLINOISKE DELAVSKE FEDERACIJE.

Dne 13. septembra je v Streatorju, Ill., pričela 44. redna konvencija Illinoiske delavske federacije. Udeležilo se je okrog 800 delegatov. Konvencija se vrši vsako leto. Vodstvo unij v Illinoisu je konservativno, in v tem duhu se giblje tudi konvencija. Za delegate je neprijetno, ker se tu pa tam šepeta o Farringtonu in njegovi novi službi. Njegovi prijatelji pa pravijo, da je vse skupaj zvijača, zato da se ga postavi pred delavstvo v slabo luč in s tem ubije njegov ugled.

PRIMARNE VOLITVE V WISCONSINU.

V Wisconsinu so imeli dne 7. septembra primarne volitve, ki so imele odločiti, kdo bo v bodoče politični gospodar v državi. Boj je bil med frakcijami v republikanski stranki, ker demokratska v Wisconsinu ne pride v poštev. Kandidate na listi republikanske stranke so imele tri struje: ena, ki ji načelujeta mladi senator LaFollette in guverner Blaine, druga ki jo vodi progresivec šole pokojnega LaFolletta Zimmerman, in tretja ki je pod vodstvom sedanjega senatorja Lenroota. Slednji je pristaš predsednika Coolidgea in član oficijelne mašine v narodni republikanski stranki.

Zmagal je za senatorskega kandidata guverner Blaine proti Lenrootu, toda z mnogo manjšo večino

kakor pri prejšnjih primarnih volitvah za guvernerja. Za guvernerskega kandidata je dobil nominacijo Zimmerman v veliko iznenadenje pristašev senatorja LaFolletta, ki je s tem izgubil popolno kontrolo nad republikansko stranko v Wisconsinu.

VICTOR L. BERGER PONOVO NOMINIRAN.

Na primarnih volitvah dne 7. sept. v Wisconsinu je dobil socialistični kongresnik V. L. Berger 5,980 glasov. Njegov nasprotnik pri volitvah v novembru bo bivši republikanski kongresnik W. H. Stafford. V četrtem distriktu je dobil socialistični kandidat za kongresnika Edmund T. Melms 3,787 glasov proti 2,177, ki jih je dobil demokrat W. Kereshaw. Herman O. Kent, socialistični kandidat za guvernerja, je dobil pri primarnih volitvah v milwauškem okraju blizu 10,000 glasov.

A. C. W. OF A. ZA ANGLEŠKE RUDARJE.

Delavstvo oblačilne industrije, organizirano v Amalgamated Clothing Workers of America, je prispevalo iz svoje blagajne \$10,000 v pomoč stavkujočim premogarjem v Angliji in ob enem podvzelo kampanjo za zbiranje prostovoljnih prispevkov. Tudi vse druge napredne unije v Ameriki so se odzvale klicu na pomoč z večjimi svotami, med njimi I. L. G. W. U. Aktivna v kampanji za zbiranje prispevkov v pomoč stavkarjem v Angliji je posebno socialistična stranka v New Yorku.

RAND SCHOOL V 21. LETU.

Rand School of Social Science, ki je ena največjih šol te vrste na svetu, stopa s tekočim šolskim semestrom v 21. leto. Rand School je največji dosedanji uspeh newyorških socialistov. Knjižnica te šole, ki poseduje tisoče knjig, je edina delavska knjižnica, katera je odprta publiku.

Poslopje, v katerem se nahaja ta šola, je centrum socialističnih aktivnosti v New Yorku. Socialistični uradi, knjigarna, tiskarna, dvorane za zborovanja in shajališča sodrugov so v People's House, kakor se imenuje poslopje v katerem je znamenita Rand School.

I. W. W. PRODAJA SVOJO IMOVINO V CHICAGU.

I. W. W., sindikalistična organizacija, ki je imela svoječasno več reklame v ameriškem dnevnem časopisu in magazinih kot današnji komunisti, se je poslednja leta v članstvu zelo skrčila in s tem tudi v aktivnostih. Na 3333 Belmont Ave. v Chicagu ima svoje poslopje s tiskarno, ki ga sedaj prodaja. Odbor navaja za vzrok temu to, da je poslopje in tiskarna v sedanjih okolščinah breme za I. W. W.

20,000 DELAVCEV PONESREČENIH V CLEVELANDU.

V prvih šestih mesecih l. 1926 je bilo v Clevelandu več ali manj pri delu ponesrečenih 20,098 delavcev, med njimi 80 smrtno. Vsled ponesrečb so delavci izgubili 972,731 delavnih dni in prejeli \$1,325,376.34 iz poškodninskega sklada.

"Proletarec" je socialističen list, in zato ker je list načel, je obsovažen! Ako bi "Proletarca" hvalili ljudje ki ga danes sovražijo, bi mu bilo v ponižanje, in ne bil bi pravi delavski list.

Duševne in družabne zanimivosti.

Joseph A. Siskovich.

Neizpodbita resnica je, da vsaka stvar katera je proti zdravemu razumu bo brezdvomno popravljena, nadomeščena, ali pa pokopana. Morda to vzame leta in leta časa, kajti človeštvo ima navado, da se spodtika nad kako oviro cele dobe pride N E S E B I Č N E Ž in mu jo odstrani. Neprestano drgnjenje zgladi robate vogale tako, da pozabimo na nezaželjivost in odstranitev ovire; vendar edina mogoča usoda te ovire je zdrgnjenje v prah, ali odstranjenje, ne glede koliko časa je usoda zakasnjena.

Iskanje resnice pomeni tudi pravico kritiziranja. Napakam se mora dati pečat, da bo pomagal prihodnjemu sledilcu jih spoznati in se jim izogniti. Resnica je rezultat odkritja, razmišljanja, raziskovanja, ali navdahnjenja. Kritik sproži miselno aktivnost s tem, da neustrašeno kaže na potrebo za spremembo. Poštena kritika je vedno koristna; kruto razkrinkanje hib zgleda napadajoče samo onim, kateri se najbolj prestrašijo razkrinkanja *dvomljive* stvari za katero se nezavedno sramujejo. Stvar, ki ne prenese odprte kritike in se ne mere javno zagovarjati, je najboljša opustiti.

Vse velike strasti so nevarne kadar jim manjka pravega vodstva. Tako naprimer napačno navdušenje za osvajevalni kapitalizem vodi večkrat do nepravilne sile. V tej gorečnosti napolnjuje ljudske mozgane s čudnimi domišljijami. Ta blazna strast za denar enkrat uspava narode v oslabele brezčutnost, drugič zbudi v njih besnost osvajevanja in krvolitja. Kapitalizem pogloblja vsako dobo v večjo razuzdanost. Oblika slednje se pretvarja po času, rodu in podnebnju; bistveno pa ostane uničujoča strast.

Brskaj, in našel boš siroto — PRAVICO! Večkrat se domneva, da se nihče ne sme ukvarjati z vprašanjem vere, morale, ekonomije, sociologije, itd., izven tistih, ki so "priznani" primeroma popolnim. Navzlic temu bomo brskali! Ta argument drži ravno toliko kot argument, da nikdo ne sme poskusiti spoznavati mater zemljo izven kmeta, katerega roke so ožuljene od pluga. Mi brskamo in orjemo; spoznanje napak je naš največji učitelj.

Vsaka generacija se navadno smehlja starim oblikam vlade. Res je, da do danes smo imeli nekaj stopnjevalni razvoj, ali neumnost bi bilo sklepati, da sedaj se nimamo kaj več naučiti. Ponosni smo, da je odpravljena telesna sužnjost, akoravno so naši predniki nedolgo tega izrabljali in prodajali sužnje. Res je tudi, da ne mučimo več delavce v tej prizanesljivi dobi. Spet je resnica, da smo manj nasilni v svojih izvajanjih kot prednamci. In vendar nekako počasi napredujemo. Brezdvomno je tudi, da bi nam razmišljanje prineslo nazaj v spomin druge slučaje naše plemenitosti. S tem da priznamo te fakte, toda — ali naj se zadovoljimo z dosedanjimi pridobitvami — lavorikami? Ne! Naprej do socialistične oblike vlade!

Ako človek premišluje pride do zaključka, da je celo možno, da ves napredek CIVILIZACIJE leži v iz-

boljševalnemu sredstvu zob za zob. Zatiiranje se lahko zatire edino le z uničenjem. Kralji so jemali človeške pravice toliko časa, dokler niso ljudje začeli jemati kraljevske glave. Zvijacha lahko odloži dan obračunavanja, ali udarec bo prišel z nabrano silo, kadar pride njegova ura. Odlogi so nevarni.

Močni so spoznali, da je lažje vzeti kot ustvariti; zviti, da je lažje krasti kot hraniti. Vendar zgodovina dokazuje, da padeč kake oblike vlade ni mogoče več daleč, kakorhitro se pojavijo v nji znaki, da je dobro ukoreninjena. Tudi znamenje HANDS OFF ni nič drugega kot znamenje šibkosti — bližajočega konca. Kolenno, katero se upogne pod pritiskom, se bo tudi upognilo in pripravilo za breco, katero bo oddalo ob prvi priliki.

Ves naš sistem mestne in splošne vlade je sam na sebi nezavestna primera nesebične kooperacije. Kdor ima sredstva prispeva, da se da vsakemu dobrote ki prihajajo iz šol, cest, prava, obrambo pred ognjem itd., in nemalokrat posebne privilegije v knjižnicah, bolnišnicah in parkih. Čemu ne raztegniti te liste?

H koncu naj bo jasno povedano, da jaz apeliram na one svojega lastnega razreda, širšo splošno napredno javnost, katera išče izhoda iz sedanjega stanja. To zato, ker nerazsodna in nespametna človeška narava se upira najbolj jasnim argumentom z jezo trdovratnostjo, kadar ima vtepeno eno samo idejo v glavi. Dokler ne bomo spoznali površnost njene brezsrčne udanosti boginji *zmote*, toliko časa je zelo malo upanja na spreobrnitev. Vsaka stvar izven resnice ima privlačnost za nezrelost, zavijanja povzročajo nepopisno veselje v otročji razumnosti. Pustimo jih torej v prikladni družbi z nesposobnostjo in na ta način dajmo ohraniti svoje napore za bolj dovezetne. Iščimo spreobrnence samo v vrstah onih, ki mislijo.

KONVENCIJA "MEDNARODNE DELAVSKE OBRANE".

Dne 5.—6. septembra se je vršila v Chicagu konvencija Mednarodne delavske Obrane (International Labor Defense), ki je imela popolnoma značaj običajnega komunističnega zbora. Prisotnih je bilo 248 delegatov, večinoma iz Chicaga in bližnjih krajev, ki so po zatrdilu tajništva I. L. D. zastopali 75,000 članov, in sicer 40,000 individualnih ter 35,000 kolektivnih. V ponedeljek 6. septembra so imeli jugoslovanski delegatje I. L. D. svoj poseben sestanek, na katerem je bilo 20 delegatov, največ iz Chicaga. Kakor glavni odbor I. L. D., tako tudi odbor jugoslovanske "Mednarodne Radničke Obrane" obstoji iz istih oseb ki gospodarijo nad "Radnikom". Po poročilu tajnika šteje jugoslovanska sekcija 2,000 rednih članov. Nabrala je nad \$6,000. Večji del nabrane vsote je poslala centralnemu uradu, ostalo pa je porabila za svoje izdatke, ki pa niso vsi v zvezi z namenom ki ga ima na podlagi svojih pravil I. L. D.

Naročite si knjigo "Beg iz teme". Vezana v platno stane \$1.75.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

DELAVSKI VODITELJI KI SO A NISO.

SPRINGFIELD, ILL. — Delavski dan—Labor Day —praznik dela, postavno priznan, je minil kakor mini Božič ali Novo leto. Niti toliko "eksajtmenta" ne napravi kakor kak verski praznik. Hinavščine je na "delavski dan" še več kakor na Božič. Razni koristolovci se na "delavski dan" pojavljajo pred delavstvom v pozi "prijatelj" in jim pripovedujejo o dobrih časih, svobodi, demokraciji in take stvari, za nameček pa ozmerjajo še Rockefellerja in se predstavijo za "progressivce". To so prijatelji delavci, o katerih bi po biblijskem reku dejal—"varuj me prijatelj, sovražnikov se bom že sam ubranil".

V tem je nesreča za delavstvo. Zavajalci nastopajo pred njim kot "prijatelji", in zato je večina delavstva prepričana, da so ljudje kot je npr. Farrington večji njegovi prijatelji kakor pa socialisti. Razni buržvazni politiki se hlinijo delavcu in v hlinjenju so največji umetniki. Socialisti se ne hlinijo, govore resnico, in zato jih ljudske množice ne slave, pač pa jih prezirajo. Izgleda, da neuko ljudstvo hoče da ga kdo vara. Danes postane nekdo "delavski voditelj", izvoljen na važno odborniško mesto v kakšni uniji, kjer politizira in indorsira "delavske prijatelje" v republikanski in demokratski stranki. Potem pa se dogodi, da se vsi skupaj znajdejo v delavstvu odprto sovražnem taboru.

Tak slučaj imamo v 12. distriktu U. M. W. of A. Frank Farrington je bil predsednik premogarske unije tega distrikta. Bil je tipičen ameriški unijski voditelj, patriot, zagovornik "nestrankarske politike", politični mešetar, a drugače zelo energičen človek.

Bil je poslan na kongres angleških unij v Anglijo, a še predno se je vrnil je prišlo na dan, da je napravil pogodbo s Peabody Coal kompanijo, kateri je prodal svoje sposobnosti za \$25,000 letno. Unija mu je plačala \$5,000 na leto. V novi službi bo svetovalec v delavskih zadevah. Njegova naloga torej bo učiti kompanijske uradnike, kako je treba nastopati proti delavstvu, da se izvaja več profita kompaniji. S svojo misijo je že pričel. Pišejo, da je v intervjuju v Evropi dejal, da ne vidi nič slabega v novi službi. Prizadeval si bo, da se doseže kooperacijo med delavci in kompanijami. Ob enem mora gledati za bodočnost. Ima otroke, in plača \$5,000 je majhna. A v istem intervjuju je tudi dejal, da so plače premogarjev previsoke, da jih bo v interesu industrije treba znižati vsaj za \$2.50 dnevno. Zanj je torej \$5,000 premalo, zato si je dal plačo povišati, za premogarje pa hoče znižanje. To je "ameriški" delavski voditelj! Tudi premogarji se starajo, tudi oni imajo žene in otroke, tudi oni bi rabili kaj na strani "za stara leta". Toda ali jim je v obstoječih razmerah mogoče hraniti? Kaj naj hranijo, če pa komaj zaslužijo za sol in kruh? In mnogokrat, ko ni dela, niti toliko ne.

Dasi je bil Farrington večkrat ponovno izvoljen, ni bil posebno priljubljen med premogarji, katere je "vodil". V tej deželi je navada, da se po zaslugi brezbriznega članstva priklopljejo do vodstev v uniji taki ljudje ki ne bi smeli priti. Potem si zgrade svojo "ma-

šino" in z njeno pomočjo so "ponovo" izvoljeni tolikokrat, dokler se ji članstvo odprto in takorekoč so-glasno ne postavi po robu. Članstvo pa je malokje tako energično. Bil je pozvan na seje lokalov in na shode rudarjev da pojasni volilne manipulacije, a se jim ni odzval, ker ni hotel "pojasnjevati". Nekako pred letom je nastopil zelo trdo proti predsedniku in tajniku subdistrikta No. 4 in ju obdolžil, da sta bila izvoljena napravnino. Na njegov pritisk nista dobila uradov, četudi se je pozneje izkazalo, da so bile Farringtonove obdolžitve neutemeljene. Enako je nastopil proti podpredsedniku imenovanega distrikta. Vzrok: Niso bili njegovih nazorov in ne bi podpirali njegove mašine.

Kedo bo Farringtonov naslednik, bodo pokazale prihodnje volitve. Kandidatov je več, a vse izgleda, da ostane v bistvu tako kakor je bilo, kajti vodstvo je v rokah unijašev stare šole ki bodo delovali, da pred-sedništvo distrikta ostane pod njihovo komando. Slučaji kot se je dogodil s Farringtonom nam služijo le kot sredstvo za opominjanje delavcev, da naj se spametujejo, a spregledujejo zelo počasi. Delavstvo se težko uči misliti, zato se rajše zbira okrog zavajalcev kakor v svojem taboru. — *John Goršek.*

O "DIVJIH" ZAKONIH IN DRUGIH CVETKAH S ČERNETOVEGA VRTA.

SUBLET, WYO. — Klub št. 15 JSZ. je na svoji prošli redni seji vzel v pretres brozgo, ki jo je priobčil "prečasiti" sheboyganski župnik Črne v "Am. Slovenec" in katera je bila ponatisnjena v tem listu da tudi mi vidimo kako pišejo duhovni možje.

Kar se tiče piknika in koncerta pevskega zbora "Naprej" in klubov JSZ. v milwauški in sheboyganski naselbini, nimamo ničesar omenjati. Na napade ki jih je nameril župnik Črne, znajo sami odgovarjati in so odgovorili kakor se spodobi odgovarjati takemu "župniku".

Rečemo le to, da se nam vidi čudno, kako morejo kje biti farani, ki trpe takega človeka za svojega "pastirja". Če ne bi imel na sebi duhovniške suknje, bi ga najbrž psovali, ali ker je "maziljen", vidijo v njemu duhovnika pa čeprav vsa njegova dejanja dokazujejo, da je vse samo duhovnik ne.

Vzrok, da smo o njegovem "spisu" razpravljali na seji kluba, je sledeči Črnetov stavek:

"... Propadli Slovenci po raznih kempah, ki žive v divjem zakonu in ki so podivjani, jim sledijo . . ."

Po Črnetovem zatrdilu slede socialistom propadli Slovenci po kempah, ki so poživinjeni, žive v divjih zakonih nemoralno in greše pri vsakem koraku.

Ko je Črne zapisal tisti stavek, je zapisal največji insult proti poštnemu slovenskemu delavstvu "po raznih kempah". Zagotavljamo vse take kakor je on, da slovenski delavci "po raznih kempah" žive bolj MORALNO kakor nekateri "goreči" duhovni pastirji, med njimi župnik Črne. Naši rojaki delavci so oženjeni po postavah te dežele in starejši naseljenci tudi cerkveno. Za vsakdanji kruh delajo v rovih in tovarnah, vzgajajo svoje otroke v poštnju in žive kakor se spodobi za dostojne ljudi.

Ali morejo to trditi o sebi vsi tisti "duhovni" pa-

stirji, ki se v pijanosti norčujejo iz delavskih žen in razkrivajo "spovedne tajnosti"? Kedar se bodo naši verni rojaki po raznih "mestih", kjer je vse tako dostojno in nič podivjanega (podivjani smo po Črnetovem zatrdilu samo mi ki živimo" v raznih kempah") spametovali ter nehali podpirati župnike ki po svoji naturi niso duhovniki in nikoli ne bodo? Veseli nas, da v "raznih kempah" takih duhovnikov ne bi trpeli, pa ne zato ker smo "podivjani", ampak zato ker nismo.

Mi ne sledimo nikomur. Socialisti sploh ne slede. Slede komu backi, ne pa ljudje ki mislijo. Slede backi pastirjem, socialisti pa nimamo pastirjev. Mi svoje ljudi volimo in jim nalagamo dolžnosti, ne zato da jim "sledimo". Socialista je treba o vsaki stvari prepričati, kajti on zahteva dokazov. On ne veruje v znamenja, in se sploh ne opira na vero in verske dogme. Socialist ve, da je socializem znanost, zapopadena v ekonomskem razvoju. On misli, se uči, in argumentira z vsakim sodrugom, pa če je še tako na visokem uradnem mestu. Backi morajo poklekati pred vsakim Črnetom. Poljubljati morajo roke, prstane, podobe iz kovine in lesa, sploh se morajo obnašati kakor vsi tisti ki komu "sledijo". Mi ne poljublamo rok pastirjem in sploh nimamo pastirjev. Svojim sodrugom na odgovornih mestih se niti ne odkrivamo, ker so nam sodrugi, ne pa poglavarji.

Obžalujemo, da tisti slovenski list ki se prišteva za vodilno katoliško glasilo, priobčuje take izbruhe sovraštva in laži. Zagotavljamo slovenske klerikalne besednike, da nas ne bodo pridobili ne ta tak ne na drug način, kajti v kempah sije dan! Sublet npr. je 8.000 čevljev nad morsko gladino in v taki višini ni prostora za temo in smrad sheboyganskega župnika.

V zadoščenje nam je, ker se zavedamo, da nismo podivjani kakor je župnik Črne, in da živimo moralnejše, to je, dostojnejše kakor on, in da si služimo svoj kruh s poštenim delom.

Za klub št. 15 JSZ., *Frank Homar*, tajnik.

SOCIALISTIČNA STRANKA V OHIJU NA VOLILNI LISTI.

Preteklo je dobrih sedem let odkar je socialistična stranka zadnjič imela svoje kandidate na volilnem tiketu v tej državi. Da, leto 1919 je beležilo začasno konec naših kandidatskih list. Vzrok temu je iskati v izgredih na Public Square. Bilo je tam kjer so kapitalistični kozaki napadli in razbili prvomajsko parado in demonstracijo. Število ranjenih je bilo precejšnje; da li je bil kateri ubit, se ne morem spominjati. In od tistega časa je začelo socialistično gibanje hirati, bolj rečeno, se začasno odmikavati iz volilnega in aktivnega pozorišča. Skrili so se, a ostalo jih je še vedno pešica, katera je vodila požrtvovalno delo naprej.

Tem ljudem gre zasluga, da se je letos nabralo zadostno število nominacijskih podpisov, in socialistična rubrika pride zopet na glasovnico v državi Ohio, kot sklepamo iz poročil. Nismo pa prodrli z zadostnim številom podpisov glede vspostavitve svojih kandidatov v Cuyahoga County, to je okraj v katerem se nahaja Cleveland in Collinwood. Da nismo je vzrok to, da tajnik Willert, vsaj tako se sodi, ni zadostno pazil na število podpisov, kateri so prišli v urad glede okraja. Mislil je, da imamo že zadosti podpisov za ta okraj ter spodbujal na delo za podpise za državo v splošnem. Ta zmešnjava je vzrok, da bomo bržkone brez pravice vpostavitve svojih kandidatov v našem okraju. Bila

krivda kjerkoli, en fakt ostane: Prodrli smo na državnem tiketu. Drugo naj nam bo pa šola.

Poročilo bi bilo nepopolno, ako bi ne pristavil, da dela je bilo veliko, ter da so delali skoro vsi, katerim je v resnici za to, da pride socialistična stranka v Ohiju zopet na volilno listo. Nemajhno je pa bilo število sodrugov, kateri se sploh niso zmenili za celo stvar; sodili in izvajali so, da naj drugi delajo — oni so že "veliko" delali za socializem in sedaj se lahko ščeperijo med svojimi "zaslugami". O tem celo poglavje kasneje!

Clevelandski sotrudnik.

OTVORITEV ANGLEŠKE VEČERNE ŠOLE ZA SLOVENCE V CLEVELANDU.

Z otvoritvijo angleške večerne šole dne 27. septembra bo nastopila drugo leto svojega obstanka. Že v prvem letu se je vpisalo v dveh razredih nad osemdeset ukaželjnih učencev. Ker se je šola izkazala potrebnim in se priljubila ljudem v splošnem, in ker se pričakuje še večjega navala za prihajajoče šolsko leto, ukrenilo se je vse potrebno, da bo udobno za vse stare in nove učence. S. N. Dom je dal na razpolago sobo v kateri je tudi šola za podučevanje otrok v slovenskem jeziku.

Direktorij Slov. Nar. Doma se je odzval prošnji Soc. kluba št. 27 ter rad ustregel glede brezplačne dvorane. To veliko sobo je dal na razpolago tri večere na teden angleški večerni šoli, katera je v področju Slov. Soc. kluba št. 27. Direktorij bi bil zelo rad dal sobo tudi za četrti večer, ali je oddana. Drugega torej ni mogel storiti kot dati na razpolago še eno sobo v starem poslopju. Na ta način je omogočil, da se bo lahko obdrževalo dva razreda — prvega in drugega.

Da se bo lahko začelo s šolo to leto gre največja hvala in zasluga v prvi vrsti direktoriju doma samega. Pokazal je, da je in da hoče, da se delničarjem doma in drugim da priliko se učiti angleščine pod učiteljem, kateri govori slovenščino in angleščino, in to v lastnem poslopju. Dom stoji za to šolo, ker se zaveda, da je življenjskega pomena za slehernega slovenca v Clevelandu!

Vpisnina se je določila na \$5 za celo šolsko leto. Stane torej ravno toliko kot za isto dobo v mestnih večernih šolah, s to razliko, da tam nimate učitelja, kateri bi vam raztolmačil v lastnem jeziku, ako ne morete zapopasti ali razumeti kake stvari. Cena je zelo nizka. S tem je dana vsakemu posamezniku prilika, da se za bori pet dolarjev v enem letu lahko nauči toliko angleščine, da se lahko zgovori z Amerikancem o vseh vsakdanjih potrebah.

Vabi se vse sodruge in sodruginje, somišljenike in druge, da se vpišete takoj od začetka v prvi ali drugi razred. Kdor je zmožen že malo govoriti in čitati angleščino se naj vpiše v drugi razred, kdor ne, pa v prvi. Vpišete se lahko od danes naprej do 27. septembra vključno. Vpisovali bodo: tajnik S. N. Doma, L. Medveshek, tajnik soc. kluba, J. Krebelj, in podpisani vsaki dan do otvoritve šole. Vpišite se pravočasno, da pripomorete sebi in s tem šoli k boljšemu začetku.

H koncu vam kličem: Na svidenje v šolskih prostorih dne 27. septembra točno ob 7. zvečer.

Joseph A. Siskovich, učitelj.

Kdor se danes, vpricho velikanskega socialističnega pokreta po vsem svetu ne potrudi, da bi se seznanil s socializmom, je tujec v dobi, v kateri živi.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Sodrug Anton Žagar, ki je na agitaciji za Proletarca v Pennsylvaniji, je poslal dozdej že blizu dve sto naročnin in prodal precej knjig. To je, čemur v taki agitaciji lahko pravimo uspeh. Ob enem njegova agitacija dokazuje, da se naročniki vzlic raznim tekočam dobe, samo agitirati je treba. Saj se morajo truditi celo kapitalistični dnevnik in magazini, da razširijo svojo cirkulacijo. Za socialistični list, ki ne razpolaga s sredstvi, ki je praktično brez dohodkov na oglasih, in ki ni urejevan tako kakor ljudstvo "hoče", je agitacija toliko težja, toda vendar mogoča. Ako bi vsi zastopniki poslali vsaki teden povprečno toliko naročnikov kakor jih pošilja sodrug Žagar, bi število naročnikov "Proletarca" zelo naglo raslo.

Razveseljivo je, da poslednje tedne mnogo naročnikov obnavlja naročnino ne da bi se jih opominjalo, in mnogi so jo ponovili takoj ko so prejeli opomin. Ker sedaj radi odsotnosti upravnika, ki je na agitaciji, nimamo časa za redno pošiljanje obvestil o pretečenosti naročnine, prosimo vse, da jo obnove in nam prihranijo delo in stroške na tiskovinah. Tudi to je pomoč "Proletarcu". Tekoča številka Proletarca je 992. Ako je številka v oklepaju poleg vašega imena na naslovni strani manjša kot 992, je vam naročnina potekla. Zanašamo se na vse, da jo čim prej obnove.

Naglašali smo, da posamezniki bolj redno obnavljajo naročnino kakor poprej, in da je sodrug Žagar na agitaciji uspešen. Ta uspeh na eni strani pa je deloma zmanjšala manjša aktivnost zastopnikov, ki v preteklih treh tednih niso poslali toliko naročnin kakor običajno. Apeliramo na vse, da se potrudijo v agitaciji in pripomorejo "Proletarcu" do večje cirkulacije in s tem do večjega kroga naročnikov in čitateljev. "Proletarec" izhaja zato, da ga delavci čitajo in se iz njega seznanijo s socialističnim gibanjem. Da ga razširimo med tistimi katerim je namenjen, je treba agitatorjev. Imamo jih precejšnje število, a mnogo je še naselbin, ki so brez aktivnih zastopnikov "Proletarca". Priglasite se vi! Pišite upravništvu po navodila in tiskovine.

"Yerney's Justice" je prva Cankarjeva knjiga v angleškem prevodu (slovenski naslov ji je "Hlapec Jernej in njegova pravica"). Naš namen je založnikom knjige (Vanguard Press) pomagati, da ta knjiga pride med ljudstvo. Cena ji je nizka, tako nizka da nižja biti ne more. Ako ne bi imela družba ki je knjigo založila finančne podpore, bi jo ne mogla dati na trg po tako nizki ceni. Mi pošiljamo to knjigo po 50c izvod, kolikor ji je cena, ali če ne naročite več kot dve knjige skupaj, računamo 10c za pošiljalne stroške, če pa naročite tri ali več izvodov, ne računamo za pošiljanje ničesar. Ako hočete, da bo izšlo še več Cankarjevih knjig v angleškem prevodu, pomagajte, da pride "Yerney's Justice" med ljudstvo. Vsaka slovenska hiša naj si nabavi to knjigo.

"Proletarec", ki ga imate v rokah, je povečan za osem strani. Prispevki v fond za povečanje "Proletarca" so to omogočili. Tisti ki še niso bili izkazani, bodo objavljeni prihodnji teden. Naj tukaj le omenimo, da je Sheboygan presegel svojo kvoto. Prejeli smo

od tam za povečanje "Proletarca" nadaljnih \$32.75. Klub št. 175 v Moon Run, Pa., je poslal \$5. Waukegan, ki je bil med prvimi ki je dosegel kvoto in jo precej visoko preskočil, je poslal nadaljnih \$17.40 za povečanje "Proletarca". Največjo vsoto je poslal klub v Barbertonu, namreč \$50. Na pikniku kluba št. 118 JSZ. v Canonsburgu, Pa., so nabrali v ta namen \$23.60. Vsi ti prispevki so garancija, da čitatelji in sodrugi hočejo večjega "Proletarca".

V tej številki je priobčen cenik knjig. Prečitajte ga, preštudirajte, in si izberite knjige ki jih želite, ter pošljite naročilo.

Preteklo leto so milwauški slovenski sodrugi izposlovali, da je milwauška javna knjižnica naročila za precej visoko vsoto slovenskih knjig iz "Proletarčeve" knjigarne. Njihovemu vzgledu so sledili naši somišljeniki na železnem okrožju Minnesote in poskrbeli, da pride mnogo slovenskih knjig med delavce, da jih čitajo. Kar je bilo mogoče v teh dveh krajih, bi bilo mogoče marsikje. Poskusite. Ako naročajo ameriške javne knjižnice knjige v vseh jezikih, čemu ne bi slovenskih?

Ako bi prostor dopuščal, bi citirali več pisem iz raznih krajev, v katerih naročniki ki obnavljajo naročnino izražajo svoja mnenja o "Proletarcu". Tudi nekaj hrvatskih pisem je vmes, ki so znamenje, da postaja "Proletarec" popularnejši tudi med hrvatskimi delavci.

PIKNIK KLUBA ŠT. 27 V CLEVELANDU NAD VSE PRIČAKOVANJE USPEŠEN.

Število piknikov naše naselbine tekom poletja je veliko; število v resnici uspešnih bi se lahko preštelilo na prste leve roke. Ako je bil sploh kak piknik gmotno uspešen, tedaj se lahko z mirno vestjo trdi, da piknik socialističnega kluba št. 27 je bil eden. Še bolj pa je bil uspešen drugače. Ljudi je bilo nad vsako pričakovanje; nek sodrug je samo gledal in se čudil nad tako nenavadno udeležbo. Bilo jih je nad petsto ljudi. Bili so sodrugi, somišljeniki, in sploh vsakojakih predstavnikov širše javnosti. Izkazalo se je, da se na socialiste ne gleda več s tisto bojaznijo in nezaupnostjo kot je to bilo pred leti. Privadili se se nam potom koncertov, zabavnih večerov, dramatike in drugih socialnih funkcij. Angleška večerna šola v področju kluba je vsekakor tudi malo pomagala, da se je udeležilo tako veliko število ljudi tega piknika. Glavno je, da radi prihajajo med nas, ter da prisostvujejo našim priredbam.

Kot vedno, držali smo se v prvi vrsti gesla rotarjancev — "Service" in uljudnost. Postregli smo vsem v splošno zadovoljstvo, bržkone še malo več, kajti marsikateri se je čudil fini in ceneni postrežbi. O godbi zadostuje, če se omeni, da so ubogi godbeniki morali, s par izjemami, skoro ves čas igrati plesaželjnim posetnikom piknika. Zabavali so ljudi tudi starokrajski gospodje, vsaj nekaj jih je bilo tako oblečenih. Njih namen na pikniku je bil zabavati sebe v prvi vrsti, a šele potem druge. Glavni posel jim je pa bil nabiranje vedno dobrodošlih dolarjev za Slovenski Delavski Dom v Collinwoodu.

V splošnem se lahko zaključí, da je piknik izpadel zelo zadovoljivo za prirejevalce in posetnike. Torej ne

preostaja drugega kot da si ga dobro obdržimo v spominu ter ga ponovimo prihodnje leto, če mogoče, še z večjo zabavo in podvojenim številom izletnikov. Vreden je bil truda, ponovite ga!

Clevelandski sotrudnik.

Zveza narodov zboruje.

Zveza narodov je po dolgem odlašanju sprejela Nemčijo v svoje vrste. S tem se Zveza narodov okrepi, na znotraj po oslabi, ker se zlasti evropske romanske države silno boje prevelikega razvoja in vpliva Nemčije. Znana nam je Mussolinijeva akcija proti Nemčiji, enako in še silovitejšo propagando proti Nemčiji vodi Francija. Te napete razmere ne napovedujejo Zvezi dolgega in srečnega življenja, pač pa da postane prav ta Zveza, ki jo snuje kapitalizem, ognjišče sporov in anarhije med državami. Tako je naše mnenje.

Povsem nasprotnega mnenja in tendence pa je Vatikan, ki obeta, da prične veliko akcijo za propagando za Zvezo narodov. Vatikan ima tukaj svoje namene, ker je očitvidno, da mu ne gre le za upostavitve svetovnega miru, marveč v glavnem za to, da se uveljavi kot politični faktor pri mogotcih in državah, ki vodijo Zvezo narodov.

Zveza narodov že obstoja dalje časa. Ali doslej ni dokazala, da vpliva miroljubno na države. Vidimo ravno nasprotno.

V Zvezi sami imajo vedno spore, obenem pa se ravno tiste države, ki imajo največ vpliva v Zvezi narodov, oborožujejo ter z neverjetno intenzivnostjo zasledujejo svoje imperialistične interese. Tepejo se med seboj za Balkan, za Malo Azijo, za Tibet, za Kitajsko, za Abesinijo itd. Kaj še hočete več? Ako se torej "miroljubna" Zveza narodov posvetuje le na svojih sejah o svetovnem miru, doma pa dela vsaka država svojo imperialistično politiko, kako hočete, gospodje v Vatikanu, resno jemati tako delo za svetovni mir. Tega ne boste nikomur dopovedali. Dopovedali tudi ne boste nikomur, da vi sami to verujete, ker mora vsakdo vedeti, da bo vaša propaganda za Zvezo narodov le ponižna prošnja na kapitaliste, da vas tudi v bodoče priznavajo in vpoštevajo. Tako je pač danes politika vatikanskih diplomatov, ker nimajo posvetne oblasti.

("Delavska Politika.")

Tajna diplomacija.

Tajna diplomacija je vedno nevarna. Na tem je malo ležeče ali je francoska, angleška, nemška, ruska ali japonska. Nevarnost je v tajnosti. V Locarnu so gotove države sprejele prijateljski dogovor in ga razglasile javnosti. Za hrbtom druga druge pa so intrigirale ter kovale tajne dogovore, ki so vplivali na svetovno razpoloženje kakor ledena kopel. Tajna diplomacija mešetari, kupuje in prodaja, obljubuje in zahteva obljube. Kadar je treba obljube izpolniti, zahteva "čast države", da jih izpolni. In tedaj dobi ljudstvo nalogo, da se oboroži, gre na bojišče, in da plača vse stroške vojne v krvi in blagu.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

DETROIT, MICH. — Bo priobčeno prihodnji teden. Enako dopis iz Minnesote, zapisnik seje eksekutive JSZ. in drugo kar ni dobilo mesta v tej številki.

NAŠI ODRI.

"Hlapec Jernej in njegova pravica".

Dramatiziran "Hlapec Jernej" je bil prvič uprizorjen v mariborskem mestnem gledališču dne 11. januarja 1922. Glavno vlogo je igral Milan Skrbinšek, ki je bil tudi režiser. Ne samo to, kajti Milan Skrbinšek je bil tisti, ki je priredil to Cankarjevo nesmrtno delo za oder. Da li se je še kdaj in kje priredilo to igro ne vem, vem pa, da jo bo uprizoril slovenski socialistični klub št. 27 v Clevelandu, in sicer 3. oktobra zvečer.

Čitateljem je znano, da je naš klub zadnjo zimo zopet oživel na polju dramatike ter vprizoril Gorkijevo dramo "Na dnu", katera je pa prišla v ocenah ljudi v splošnem — NA VRH. Za tekočo sezono smo se zavzeli prirediti tri prvovrstne igre. Prva bo "Hlapec Jernej in njegova pravica". Slavili bomo petdesetletnico Cankarjevega rojstva. Še več! Seznanili bomo približe in z živo besedo ljudi, kaj neki je bil ta Cankar, o katerem vsi govorijo, a raztolmačiti ga ne zna skoro nihče. Mi ga bomo skušali predstaviti ljudem vsaj deloma, ne bomo pa se senčili v senci njegovega velikega imena ter s tem mislili, da smo odpravili svojo dolžnost napram njemu in "milemu narodu". Druga igra bo Hauptmannova drama "Tkalci". Prevajam jo zelo počasi, a ravno zato tem bolje. Končana bo nekako v prvem tednu oktobra, uprizorjena pa prvo nedeljo v decembru. Če bi jo še kak drug klub ali dramatično društvo želelo uprizoriti, se naj obrne za pojasnila h klubovem tajniku. Tretja igra še ni določena.

Sedaj pa nazaj k hlapcem! Režija in igralci se pripravljajo za to uprizoritev "s polno paro". Isto delajo drugi, kateri skrbe za scenerijo in kostume. Je tuptatam nekaj zunanega oviranja, ali tem se bo energično stopilo na prste. Dobe se pač še ljudje, ki bi napravili fiasko tudi iz največjega Cankarjevega dela, samo da zadoste svojemu ranjenemu egoizmu in pritlikavemu jazu.

To prednaznanilo je že danes tukaj iz razloga, ker so vstopnice že v predprodaji v sladščičarni Mrs. Kushlan. Ako hočete dobre sedeže, si nabavite vstopnice takoj!

Joseph A. Siskovich.

"HRBTENICA" PRVA IGRA NA SLOVENSKEM ODRU V CHICAGU V TEJ SEZONI.

Nedavno je klub št. 178 JSZ. v Latrobe, Pa., vprizoril dramo "Trije kralji", ki jo je spisal Ivan Molek.

Dramski odsek kluba št. 1 pa uprizori v nedeljo 24. oktobra v dvorani ČSPS. na 18. cesti veliko Molekovo dramsko delo "Hrbtenica", ki slika socialne razmere v naselbinah naših rudarjev. Prizor se vrsti za prizorom, in slika menja sliko; igra bo držala občinstvo ves čas predstave v napeti pozornosti.

V prologu nastopa rudar, človek, rojak, ki ga obdajajo sence, sovragi, od vseh strani. Ali on ne kloni, pleza navzgor po strmem klancu in pečinah in si pribori vhod do luči. Ne le sebi, ampak vsem, ki so žejni svetlobe.

V prvem dejanju boste videli slovenski ameriški dom. In v njem gospodinja, kakršnih je veliko, dasi

bi bilo bolje da bi jih bilo manj. Ni zlobna ženska, ampak drži se starih nazorov in ne more razumeti, čemu naj kdo bere knjige, drži s socialisti in "govori proti veri". Njen mož je človek, ki ima vse ljudi rad, take k hodijo k maši in one ki ne hodijo. Vsem da piti in z vsemi prijazno kramlja. Je mož ki ima "lot of common sense" a v njegovem "havzu" niso vsi taki. Eden izmed boardarjev je energičen "nazadnjak" in moralist, misli pa ima "grde" in če ne more drugače, pa v mislih greši. Zakonca imata odraščeno hčer, in tukaj je tudi mnogo "trubla". Mati bi najrajše da ne vzame majnarja, ona ima pa vendar enega rada, ker je tako pameten, in ker je pač drugačen kakor so drugi. In pa dekla, ki "špega" in špionira, ki bi rada fanta, pa ji nagajajo. Pogovori o unijah, stavkah, o jednotah, o politiki in veri, o problemih ljubezni, pitje in petje, vse to boste imeli priliko opazovati v tej igri.

Pomnite, da se bo vršila v nedeljo 24. oktobra. Priporočamo vsakemu, da pride gotovo k predstavi in da si ravno tako gotovo preskrbi vstopnico v predprodaji. Prostorna dvorana ČSPS. bo to pot napolnjena kakor malokrat. Če ne verjamete, boste videli četrto nedeljo v oktobru. — P. O.

OSMA SEZONA DRAMATIČNEGA DRUŠTVA "IVAN CANKAR" V CLEVELANDU.

V nedeljo 26. septembra prične dramatično društvo "Ivan Cankar" svojo osmo sezono na polju dramskega delovanja z uprizoritvijo Cankarjeve drame "Kralj na Betajnovi". Dasi se do sedaj Cankarjevih dramskih del ni ravno sililo na naš oder, bomo imeli v začetku te sezone kar dve njegovi igri: omenjeno ter "Hlapca Jerneja in njegovo pravico", katero uprizori dramski odsek kluba št. 27 JSZ. v nedeljo 3. oktobra zvečer. Slednjo je uredil za oder Milan Skrbinšek po Cankarjevem delu istega imena.

Dramatično društvo "Ivan Cankar" bo imelo svoje predstave vsako četrto nedeljo v mesecu. Nekaj časa v predprejšnji sezoni je imelo kar dve na mesec, a je to preumorno za igralce, ki se morejo vežbati za oder le ob prostem času po svojih delovnih urah.

Režiserji bodo letos trije: Vatro Grill, John Steblaj in Ralph Danilo.

V odboru društva so: F. R. Trbižan, predsednik; Jos. Skuk, podpredsednik; Frank Kovačič, blagajnik; Mary Grill, korespondenčna tajnica in arhivarka.

Društvo ima poleg teh tudi razna druga odborniška mesta, da je delo bolj sistematično urejeno. Edwin Primosich je nabiralec oglasov; John Marn upravlja garderobo; Frank Kovačič in Avgust Komar sta mojstra scenerije, ker so nam tudi taki uradniki potrebni. Potem ima društvo v odboru električarja, glavnega reditelja dvorane, inšpicijenta in nadzornike. Režiserje sem že prej omenil.

Prva predstava bo ob enem slavnost petdesetletnice Cankarjevga rojstva.

Društvo "Ivan Cankar" si je od časa kar imamo narodni dom oskrbelo veliko garderobo in mnogo scenerije. Morda ga ni dramatičnega društva v Ameriki in najbrž tudi v starem kraju ne, za katerega bi bilo dano toliko požrtvovalnosti kakor za "Ivana Cankarja". In da je bilo vse to delo mogoče, so v veliki meri pripomogli člani kluba št. 27, ki so dali temu društvu svoje moči od ustanovitve.

V preteklosti smo imeli predstave popoldne in zvečer. Popoldanske predstave v bodoče opustimo. Nimamo dovolj ljudi, da bi dvorano obakrat napolnili. Sploh

je bila udeležba včasih tako majhna, da je bilo škoda truda. Pa ga je treba. V tej sezoni priredi to društvo osem predstav, dramski odsek kluba št. 27 pa tri. Tako računamo, da bo to zelo bogata sezona.—*Poročevalec.*

"IGNIS SANAT".

Jugoslovansko Prosvjetno Udruženje uprizori v nedeljo 26. septembra ob 3. popoldne v dvorani ČSPS. v Chicagu štiridejansko dramo "Ignis sanat", ki jo je spisal Leonid Andrejev. To ime je porok, da je "Ignis sanat" prvovrstno dramsko delo.

Isto društvo to igro prvič uprizori dne 19. septembra v Gary, Ind. V So. Chicagu jo ponovi 3. oktobra v Hrvatskem domu. Vstopnina na predstavo v dvorani ČSPS. je 75c za osebo. — P.

SEZNAM PRIREDB SLOVENSКИH ORGANIZACIJ V CHICAGU.

Društvo št. 559, SNPJ.—Veselica v soboto 2. oktobra v dvorani SNPJ.

Društvo št. 86, SNPJ.—Veselica v soboto 9. oktobra v dvorani SNPJ.

Pevski zbor "Lira".—Koncert v nedeljo 10. oktobra v dvorani SNPJ.

Socialistični klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava v nedeljo 24. oktobra ob 2. popoldne v dvorani ČSPS., 1126 W. 18th St.

Dr. št. 1, SNPJ.—Veselica v soboto 30. oktobra v dvorani SNPJ.

Dr. št. 8, SNPJ.—Veselica v soboto 21. novembra v Hrvatskem narodnem domu v So. Chicago.

Dr. št. 131, SNPJ.—Veselica dne 24. novembra v dvorani SNPJ.

Soc. pevski zbor "SAVA" (odsek kluba št. 1 JSZ.)—Koncert v nedeljo dne 5. decembra v dvorani SNPJ.

Klub št. 1, JSZ.—Silvestrova zabava v petek dne 31. decembra v dvorani SNPJ.

Dr. Slovenija.—Maškarada v soboto 8. januarja v Narodni dvorani.

Dr. "Danica".—Maškaradna veselica v nedeljo 9. januarja v Narodni dvorani.

Dr. št. 102, SNPJ.—Veselica v soboto 29. januarja v dvorani SNPJ.

Klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava v nedeljo 30. januarja v dvorani ČSPS.

Dr. št. 39, SNPJ.—Veselica v soboto 12. februarja v dvorani SNPJ.

Klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava v nedeljo 27. marca v dvorani ČSPS.

Klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava in prvomajska slavnost v nedeljo dne 1. maja v dvorani SNPJ. (Ako vaša priredba ni označena v tem seznamu, sporočite datum in drugo na naslov John Putz, 1834 S. Racine Ave.)

V nekdanjih časih so žrtvovali ljudje bogovom od časa do časa kakšnega otroka in današnji ljudje jim za to silno zamerimo in jih smatramo za barbare. Toda med tem ko so nekdanji ljudje žrtvovali svojim bogovom le semtertje kakšnega otroka, polagamo danes na kapitalistični žrtvenik vsak dan brez števila otrok, ko jih odpravljamo v tovarne namesto v šolo in na zabavišča. Vse to pa se godi vsled tega, ker trpimo današnji kapitalistični sistem.

VŠČIPCI.

KAZIMIR SE SPREOBRAČA.

Tisti ki so bili pri maši so mi pravili, da po konvenciji KSKJ. župnik fare sv. Štefana ni več tako navdušen župnik kakor je bil. Poraz pri kandidaturi za duhovnega vodjo mu je skvaril ognjevitost. V pridigi je bajne naznanil, da v bodoče ne bo tako strog, ker se stara. Doslej je odklanjal krstiti otroke staršem, če so bili civilno poročeni, branil se je opraviti pogrebne ceremonije za človekom ki v cerkvi ni bil domač, in imel je mnoge druge stroge navade, kot se spodobi za župnika. Ko pa je v Pittsburghu videl, da strogi župnikj nimajo vpliva, si je mislil v svoji poparjeni duši: Bom pa še jaz tak. — P. P.

GOLJUFIJE Z GLASOVI.

V Chicagu so pri zadnjih aprilskih volitvah kraddli glasove po tisočih. To se rado dogaja tudi v New Yorku in v nekaterih unijah. Ali kot izgleda, se bodo v tem ogiru "amerikanizirala" tudi "napredna" društva, in sicer po vrsti svojih števil. Tako napredujemo na vse strani. — P. P.

ZZZZZZZZ.

Zzzzzzz — to je glas zvončka ki še nikoli ni imel lepega zvoka. — R. K.

"PROGRESIVNI" BLOK SNPJ. IN "D. S."

Sedaj, ko je "D. S." umrla nagle smrti, — ali ji bo "progresivni" blok oskrbel cerkven ali civilen pogreb? Ubogi slovenski "progresivci", same nesreče jih doletevajo! Dobri Bog pač skuša svoje verne! — R. K.

"ČASTNA IZJEMA.

Bartulovič se je prvi oglasil: "Edini pošten človek". Sledil je Zvonko Novak: "Edina častna izjema". Daj daj, Rev. Černe, oglesi se še ti, da je v S. N. P. J. vsaj ena oseba, ki je vredna "šuspurfla". — O.

POVEJ, POVEJ.

Zvonček, povej, povej, ali sta bili takrat ko so bili ti v uradu SNPJ. dve častni izjemi v Jednoti? Ali po sebi čast meriš in jo drugim strižeš po svojih vzorcih? Zvonček, povej, povej . . . — O.

DRUŠTVU, KI SE ZANIMA ZA NAS.

Ne društvu, ampak fistim katerim so računi preprečeni, v blagohotno pojasnilo: Se bomo še videli. Dotlej, zdravi! — Z.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH NAŠIH ORGANIZACIJ.

CLEVELAND, O.—Dramski odsek kluba št. 27 uprizori v nedeljo 3. oktobra dramo **Hlapec Jernej in njegova pravica**.

CHICAGO, ILL.—Dramski odsek kluba št. 1 uprizori v nedeljo 24. oktobra v dvorani ČSPS. dramo "Hrbtenica", spisal Ivan Molek.

CLEVELAND, O.—V nedeljo 7. novembra koncert pevskega zbora "Zarja" v Slovenskem narodnem domu.

CHICAGO, ILL.—V nedeljo 5. decembra koncert socialističnega pevskega zbora "Sava" v dvorani SNPJ.

CLEVELAND, O.—Dramski odsek kluba št. 27 uprizori v nedeljo 5. decembra Hauptmannovo dramo "Tkalci".

MILWAUKEE, WIS.—Koncert v nedeljo dne 12. decembra, ki ga priredi soc. pevski zbor "Naprej" (slavnost petnajstletnice "Napreja"). Sodelovali bodo klubi JSZ. in dramski odsek kluba št. 1.

CHICAGO, ILL.—Dne 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

CHICAGO, ILL.—Dramske predstave kluba št. 1 bodo razun prej omenjene na sledeče dneve: V nedeljo 30. januarja v dvorani ČSPS.; v nedeljo 27. marca v dvorani ČSPS.; v nedeljo dne 1. maja v dvorani SNPJ. Slednja bo ob enem prvomajska slavnost.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

YERNEY'S JUSTICE je angleški prevod slovitega Cankarjevega dela "Hlapec Jernej in njegova pravica". Knjiga "Yerney's Justice" se dobi v založbi "Proletarca". Stane vezana v platno 50c. Pri naročilih za en ali dva izvoda te knjige še 10c za pošiljalne stroške. Ako naročite več kakor dva izvoda, jih pošljemo po 50c, ker v tem slučaju mi plačamo pošiljalne stroške. Pošiljite naročilo takoj.

SEDAJ NA PLATNU
dvakrat dnevno. Vsi sedeži rezervirani.
WARNER BROS.

uprizarja

VITAPHONE

nastopa

JOHN BARRYMORE

v "DON JUANU"

najromantičnejša povest v literaturi.

McVICKERS THEATRE

Pod vodstvom Balsban & Kutz.

Vstopnina:

Popoldne 50c do \$1; zvečer 50c do \$2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 7 do 9 zvečer.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Prva številka povečanega "Proletarca".

Teško, težko, smo te pričakovali v povečani obliki. Naše trdno upanje, da prideš se je uresničilo — pričakali smo te! Veseli smo te bili, ko si bil še majhen, kako bi te ne bili sedaj, ko si zrastel za polovico kar brez noči!

Samo ena stvar kali popolno zadovoljstvo in veselje z listom. Morda se bo dala odstraniti? Od naše volje odvisi odstranitev! Ali jo bomo, se bo pokazalo iz odmevov naročnikov in sodrugov ter simpatičarjev. In kaj kviri naše popolno zadovoljstvo? Na kratko povedano: Majhna stvarca. Naznanilo v notranjosti prve platnice. Tam čitamo med drugim tudi sledeče: "Od čitateljev in sodrugov je odvisno, ali bo "Proletarca" mogoče povečati osem strani vsaki teden, morda celo več, ali pa ostati pri sedanjem povečanju." Sodrugji in čitatelji, dajmo takoj skleniti da hočemo stalno povečanje "Proletarca". To lahko storimo, in časa imamo dovolj za udeležitev tega sklepa. Drugega ni treba kot nadaljevati z zbiranjem prispevkov v fond za povečanje "Proletarca". Kdo se odzove prvi? Kdo je proti temu, da se ga poveča? Na delo, in pokažimo že prihodnji teden, da hočemo, da naš list raste in naše gibanje z njim vred!

In sedaj se pa obrnimo k vsebini povečanega glasila. Kaj ste najprvo opazili in občutili, ko ste ga prečitali? Čutili ste, da se je nekaj spopolnilo, da se je zamašila tista velika luknja, tista želja, da bi dobili malo več duševne hrane kot ste jo do prihoda povečanega lista. Niste čitali samo dopise iz raznih naselbin, niste čitali samo račune in druge reči, kot poročila tajnika J. S. Z., čitali ste tudi raznovrstne članke, ki so hrana za izstradane duše. In to je samo začetek. Ako boste natančno prečitali moj začasni program, opazili boste, da najboljše še pride, da je temu lahko vsaki teden tako, če le vi hočete. Da pa se vse to uresniči, potreba bo nadaljevati s fondom iz svrhu, da se list stalno poveča za osem strani. Kaj več prihodnjič. Sedaj pa na podvojeno delo od prvega do zadnjega, vsi ki ste v naši črti!

Clevelandski sotrudnik.

ZMOTE IN ZMOTE.

Vsak človek je zmotljiv. Tudi socialisti so ljudje in se tudi motijo. Ali zmote socialistov služijo nasprotnikom kot "dokaz", da ni socializem nič vreden. Gotovo pa tak dokaz nič ni vreden. Če je naše ozračje oblačno, ne vidimo solnca, moramo včasih po dnevu prižgati luči in ne čutimo toplote. Kaj bi rekli, če bi kdo iz tega izvajal, da solnce sploh ne sveti in ne greje?

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

FRANK GANTAR se priporoča rojakom pri nabavi drv, premega, koksa in peska.
1201 Wadsworth Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za na imenitnem prostoru ležečo lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe, največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

Evropski filmi v ameriških kino-teatrah.

Od časa do časa pride v ameriške kino-teatre tudi kak evropski film, predvsem oni, ki so uprizorjeni v Nemčiji in včasih kakšen tudi v Italiji. Ameriške filmske kompanije, ki so sama na sebi ogromna podjetja z več sto milijoni dolarjev kapitala, so se pričela bati evropske konkurence in se lotile najvarnejše metode. Pričele so pokupovati deleže v evropskih filmskih družbah. Dasi so ene že popolnoma pod finančno kontrolo ameriških interesov, imajo vendarle v produkciji filmov svojo originalnost, ki se razlikuje od ameriških filmov. Ko je prišel v Ameriko nemški film "Poslednji smeh", je vzbudil splošno pozornost, kajti bil je z umetniškega stališča veliko boljši kakor povprečen ameriški film. V Roosevelt Theatre je na sporedu ta teden nemški film "Variety". Ker je stavka godbenikov končana, je film spremljan s primerno skladbo.

Chicago Theatre je po stavki dobil svojo staro živahnost. Prihodnji teden bo na odru novost "Milady Shawl" z najnovejšimi lučnimi efekti. Sodeluje večje število znanih pevk in plesalk. Na platnu bo film "The Ace of Cads", v katerem je glavni igralec Adolphe Menjou.

Paul Ash, ki privlačuje s svojim orkestrom avdienco v Oriental Theatre kakor magnet, se je povrnil s svojimi godci in igralci. Njegova godba je blizu nature povprečnega človeka, ki nima želje po umetni godbi, zato pa ga je mogoče toliko bolj pridobiti za godbo kakršno producira Ashov orkester. Pravijo, da

se mnogo ljudi tudi na ta način pridobi pozneje za operne skladbe, kar je mogoče. Ampak opernih sklad Ash ne igra, pač pa jazz, in avdienca ploska da je veselje. Pa tudi ima veselje. Central Park Theatre, ki je last iste firme, ima tudi raznovrsten program, ki se menja dvakrat na teden.

NAZNANILO VSEM KI SE JIH TIČE IN NE TIČE.

V prihodnjih člankih se hočem baviti z vprašanjem, "Ali je slovenska metropola napredna ali ne?" Ker je v naši metropoli silno veliko število naprednjakov, ne bo škodilo, ako se malo opiše njihovo delovanje in zasluge za napredek z njimi vred. Potem imamo tudi nekaj demagogov in mlačnih naprednjakov, katere bo treba malo dregniti. Vse to nam bo dalo lepo sliko slovenske metropole in celo galerijo "clevelandskih tipov".

Če smo že pri trebljenju, ali bi ne bilo dobro malo поблиže spoznati "delavske" liste, njih urednike, njih lastnike? To je fino vprašanje, bi rekel Bonifacij Shakespeare! Hkrati bi lahko tudi analizirali duševno stanje cele metropole; mar ni njeno časopisje in gradivo v njih merodajno merilo njene duševnosti? Gotovo je, da bi v gotovih krajih zacvilili — Dosti!

Da pa ne bomo imeli samo klavniško mesarjenje, povejte kaj sodite o potrebi člankov, katere omenjam v začasnem programu v tej številki. Zglasite se takoj, da bomo vedeli kje kaj manjka in dopolnimo vse luknje in nedostatke. Sploh bo več izobraževalnega in agitatoričnega kot pa operacij na telesu zlobne in energetske nevednosti. Basta. Finito!

Clevelandski sotrudnik.

V SOBOTO VEČER

ko prinesete svojo plačo domov, denite del vašega zaslužka na stran na obresti in tako nadaljujte vsak teden.

Tako boste postavili temelj svojemu blagostanju in udobnemu življenju v bodočnosti.

Uredite tako in prišli boste do prepričanja, da je sedaj najboljši čas za pričetek hranjenja.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

IMOVINA
\$19,000,000.00

1900 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

VAŠI PRIHRANKI VLOŽENI V TEJ BANKI SO POPOLNOMA VARNI

NEPREMAGLJIVI.

da so upravičeni do tega naziva.

V Ameriki bi moralo imeti enak naziv Trinerjevo grenko vino. Veliko posnemanj se je pojavilo v prešlih treh desetletjih, ali vsa so izginila, ker se ljudstvo ne more varati. Nobena imitacija ne more producirati rezultatov, ki jih daje Trinerjevo grenko vino v slučajih neprebave, slabega teka, zaprtja, glavobola,

insomnije in podobnih želodčnih neredov. Ako vas nadleguje jesenski revmatizem, ali ako imate neuralgične bolečine, odpravite jih s Trinerjevim Linimentom! Vaš lekarnar ali trgovec ima v zalogi Trinerjeva zdravila, ako pa jih nima, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

SODRUGOM IN SOMISLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldan v Kundičevi dverani, Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se redno sej, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov.—TAJNIK.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje soc. kluba št. 27. se vrše dvakrat v mesecu: vsako drugo nedeljo dopoldne in vsako tretjo nedeljo popoldne. Seja tretjo nedeljo v mesecu je namenjena v glavnem za predavanja in diskuzije. — Sodrugi, prihajajte redno k sejam in pridobite klubu novih članov!

Agitirajte za "Proletarca" in "American Appeal"! Oba sta glasila ameriške socialistične stranke in vodila proletariat po poti konstruktivnega dela v socializem.

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

STAROINDIJSKE PRIPOVESTI, s slikami, (Jos. Suchy), broširana35
STEPNI KRALJ LEAR IN HISA OB VOLGLI (I. S. Turgejev in S. Stepajak), povesti, broširana60
SVETNIK, (A. Fogazzaro) roman, broširana \$1.15, vezana	1.50
SVETOBOE, povest, broširana65
TARAS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani75
TARZAN SIN OPICE, (E. R. Burroughs), vezana	1.10
TIK ZA FRONTO, (D. Feigel) broširana65
TRI POVESTI, (L. Tolstoj) broširana40
UDOVICA, (I. E. Tomić), povest 350 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.30
VIANJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE, (Alexander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
V ROBSTVU, roman tuge in boli, Ivan Matičič, vez. 255 strani.	1.50
ZABAVNA KNJENICA, zbirka povesti in ertic, broširana65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana75
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALCI, (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZAPISKI IZ MRTVEGA DOMA, (A. M. Dostojevski), dva zv., vez. v platno	2.25
ZA SREČO, povest, broširana45

ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.45
ZENSKA PISMA, (M. Prevost), broš.60
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLOBJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLATARJEVO ZLATO, (A. Senoa), vez.	1.20
ZENINI NAŠE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francoskine prevedel I. Hribar) vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Dobelj), vezana90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana90
POHOESKE POTI, (Janko Glaser), broširana35
PRESERNOVE POEZIJE, vez.75
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), broš. 90c, vez.	1.25

STREP IZ JUDEJE, (J. S. Machar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana65
SOLNCE IN SENOE, (Aate Debeljak), broširana50
SVOJEMU NABODU, Valentin Vodnik, broširana25
SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba50
TEBOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana75
TRISTIA EX SIBERIA, (Vojeslav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50
BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana75
CARLJEVA ŽENITEV-TRJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana25
GOSPA Z MOEJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60
KASIJA, drama v 3 dejanjih75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana75
NAVADEN ČLOVEK, (Braas Gj. Nusič), šala v treh dejanjih, broširana35
NOC NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), igra v treh dejanjih, broširana35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana75
ROMANTICNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85